

Poradnik praktyczny dotyczący przynależności do określonej grupy społecznej

Wydanie drugie

Poradnik praktyczny dotyczący przynależności do określonej grupy społecznej

Wydanie drugie

Maj 2025 r.

19 stycznia 2022 r. Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) przekształcił się w Agencję Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA). Wszystkie odniesienia do EASO oraz produktów i organów EASO należy rozumieć jako odniesienia do EUAA.

Dokument ukończony w marcu 2025 r.

Wydanie drugie

Ani Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), ani żadna osoba działająca w imieniu EUAA nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2025

Print	ISBN 978-92-9418-352-1	doi:10.2847/5927661	BZ-01-25-011-PL-C
PDF	ISBN 978-92-9418-351-4	doi:10.2847/1879620	BZ-01-25-011-PL-N

© Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), 2025

Ilustracja na okładce: HISTOCK, © Adobe Stock, 2025

Kopiowanie dozwolone pod warunkiem podania źródła. W przypadku wykorzystania lub kopiowania elementów, które nie są własnością EUAA, konieczne może być uzyskanie zgody bezpośrednio od właściwych podmiotów prawa autorskiego.

O poradniku

Dlaczego przygotowano ten poradnik? Misją Agencji Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA) jest ułatwianie i wspieranie działań państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) i państw stowarzyszonych w ramach Schengen (państw UE+ ⁽¹⁾) we wdrażaniu wspólnego europejskiego systemu azylowego (WESA). Zgodnie z ogólnym założeniem, jakim jest promowanie prawidłowego i skutecznego wdrożenia WESA oraz umożliwienie konwergencji, EUAA opracowuje wspólne wskaźniki i standardy operacyjne, a także praktyczne narzędzia i wytyczne.

W jaki sposób opracowano ten poradnik? Pierwsze wydanie tego poradnika opublikowano w 2020 r. Zostało ono opracowane przez ekspertów z państw UE, przy cennym wkładzie Komisji Europejskiej, Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (Biura UNHCR) oraz Europejskiej Rady ds. Uchodźców i Wypędzonych (ECRE) ⁽²⁾. Wsparcie i koordynację działań związanych z jego opracowaniem zapewniła EUAA (wówczas EASO). Przed ukończeniem poradnika poddano go konsultacjom z udziałem wszystkich państw UE+ za pośrednictwem sieci procedur azylowych. Poradnik został przyjęty przez zarząd EUAA w maju 2025 r.

Niniejsze drugie wydanie uwzględnia odpowiednie przepisy zreformowanych aktów prawnych nowego paktu o migracji i azylu ⁽³⁾, a także nowe orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE).

Projekt drugiego wydania niniejszego poradnika opracowali członkowie grupy roboczej: Yvonne Bengtsson, Mi Christiansen, Stephen Hand, Laura Jesaulkova, Elsabe Johanna Klingbeil, Paweł Stefanek i Josine Sunter, którym przekazujemy podziękowania.

Do kogo skierowany jest ten poradnik? Poradnik skierowany jest przede wszystkim do urzędników prowadzących postępowania i przesłuchania w sprawach o udzielenie azylu oraz do decydentów i osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki w krajowych organach rozstrzygających. Ponadto narzędzie to jest przydatne dla urzędników odpowiedzialnych za badanie jakości i doradców prawnych, a także dla innych osób pracujących lub udzielających się w dziedzinie ochrony międzynarodowej w kontekście UE.

Jak korzystać z tego poradnika? Poradnik składa się z trzech głównych części: 1) podstawy prawnej, 2) analizy prawnej stanowiącej podstawę tego poradnika oraz 3) konkretnego zastosowania analizy prawnej dotyczącej kilku powszechnie spotykanych

⁽¹⁾ 27 państw członkowskich UE oraz Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria.

⁽²⁾ Należy pamiętać, że poradnik w swej wersji ostatecznej niekoniecznie odzwierciedla stanowisko Biura UNHCR oraz ECRE.

⁽³⁾ Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych, „Pakt o migracji i azylu”, strona internetowa Komisji Europejskiej, 21 maja 2024 r., dostęp: 23 stycznia 2025 r. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

profilu. Ostatnia sekcja poradnika zawiera praktyczny przegląd najważniejszych kwestii, o których należy pamiętać, streszczenie niektórych najbardziej istotnych orzeczeń TSUE w tej dziedzinie oraz odniesienia prawne.

Należy podkreślić, że niniejszy dokument nie zawiera wytycznych dla poszczególnych krajów. Aby uzyskać takie wytyczne dotyczące możliwości zastosowania powodu prześladowania ze względu na „przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście niektórych państw pochodzenia, należy odnieść się do wytycznych EUAA dla poszczególnych krajów: <https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/country-guidance>.

W jaki sposób ten poradnik odnosi się do krajowych przepisów

i praktyk? Poradnik ten stanowi narzędzie tzw. miękkiej konwencji. Nie jest on prawnie wiążący i odzwierciedla powszechnie przyjęte standardy.

Jaki jest charakter powiązań między tym poradnikiem a innymi

instrumentami EUAA? Z tego poradnika praktycznego należy korzystać łącznie z innymi dostępnymi poradnikami praktycznymi i narzędziami. Wszystkie narzędzia EUAA są dostępne na stronie internetowej EUAA: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

Poradniki praktyczne, narzędzia i analizy sądowe EUAA, do których odnosi się ten poradnik praktyczny, będą stopniowo aktualizowane w latach 2025–2027. Dzięki aktualizacjom publikacje te zostaną dostosowane do aktów prawnych paktu o migracji i azylu. Po opublikowaniu zaktualizowane publikacje będą również dostępne online na stronach internetowych EUAA wymienionych bezpośrednio powyżej. Niniejsze drugie wydanie będzie miało zastosowanie dopiero od czerwca 2026 r. Przed tą datą (oraz w odniesieniu do wszelkich wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych przed tą datą) zastosowanie mają *Wytyczne EASO dotyczące przynależności do określonej grupy społecznej*, marzec 2020 r., <https://euaa.europa.eu/publications/guidance-membership-particular-social-group>.

Zastrzeżenie prawne

Niniejszy poradnik opracowano bez uszczerbku dla zasady, że jedynie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej może dokonywać wiążącej wykładni prawa UE.

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	8
1. Podstawa prawna pojęcia przynależności do określonej grupy społecznej	10
1.1. Rozporządzenie w sprawie kwalifikowania.....	10
1.2. Orzecznictwo Unii Europejskiej	11
2. Przynależność do określonej grupy społecznej w ramach procesu rozpatrywania wniosków13	
3. Analiza prawna	15
3.1. Podejście kumulatywne	15
3.2. Wspólna cecha	16
3.3. Odrębna tożsamość	20
3.4. Przynależność.....	23
3.5. Związek przyczynowy (z powodu)	25
3.6. Szczególne okoliczności.....	26
3.6.1. Wielość motywów	26
3.6.2. Wielość powodów prześladowania.....	27
3.6.3. Indywidualna ocena	27
4. Stosowanie analizy dotyczącej przynależności do określonej grupy społecznej.....	28
4.1. Profile związane z orientacją seksualną, tożsamością płciową, ekspresją płciową i cechami płciowymi	28
4.1.1. Wspólna cecha	28
4.1.2. Odrębna tożsamość	30
4.1.3. Związek przyczynowy.....	31
4.2. Płeć społeczno-kulturowa	31
4.2.1. Kobiety jako określona grupa społeczna.....	33
4.2.2. Kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa lub kończą takie małżeństwo.....	35
4.2.3. Kobiety identyfikujące się z wartością, jaką jest równość płci	36
4.2.4. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych	39
4.2.5. Inne możliwe profile związane z płcią społeczno-kulturową.....	41
4.3. Dzieci	41
4.4. Ofiary handlu ludźmi	42
4.4.1. Wspólna cecha	43
4.4.2. Odrębna tożsamość	43

4.4.3. Związek przyczynowy.....	43
4.5. Osoby z niepełnosprawnościami i chorobami	44
4.5.1. Wspólna cecha	44
4.5.2. Odrębna tożsamość	44
4.5.3. Związek przyczynowy.....	44
4.5.4. Osoby z niepełnosprawnościami.....	45
4.5.5. Osoby z albinizmem	46
Najważniejsze kwestie do zapamiętania.....	48
5. Orzecznictwo UE	50

Wykaz skrótów

Skrót	Definicja
Biuro UNHCR	Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców
dyrektywa w sprawie kwalifikowania	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona)
EUAA	Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu
Konwencja dotycząca statusu uchodźców	Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 r. oraz protokół do niej z 1967 r. (określana w prawodawstwie UE dotyczącym azylu i przez TSUE jako „konwencja genewska”)
LGBTIQ	lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe, interseksualne i queer
państwa członkowskie	państwa członkowskie UE
państwa UE+	państwa członkowskie UE oraz Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria
rozporządzenie w sprawie kwalifikowania	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE
SOGIESC	orientacja seksualna, tożsamość płciowa, ekspresja płciowa i cechy płciowe
UE	Unia Europejska
WESA	wspólny europejski system azylowy

Wprowadzenie

Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 r. określa przynależność do określonej grupy społecznej jako jedną z pięciu podstaw uzasadnionej obawy przed prześladowaniem w ramach definicji uchodźcy⁽⁴⁾. Pojęcie to, choć fundamentalne w prawie uchodźczym, jest często trudne do zinterpretowania i zastosowania ze względu na swój złożony charakter. Nie jest ono powszechnie używane poza kontekstem Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, a sposób jego rozumienia wynika głównie z postanowień tej konwencji.

Biorąc pod uwagę nierozzerwalny związek z Konwencją dotyczącą statusu uchodźców, w trakcie dyskusji na temat przynależności do określonej (szczególnej) grupy społecznej, należy zawsze uwzględniać kontekst uzasadnionej obawy przed prześladowaniem. Choć omawianie przynależności do określonych grup politycznych czy etnicznych w danym kraju może być zasadne jako osobny temat, taka analiza traci na znaczeniu poza ramami działań na rzecz uchodźców, w których kluczowe znaczenie ma ryzyko prześladowania. Przynależność do określonej grupy społecznej nie jest pojęciem wyodrębnionym i musi być rozumiana jako element szerszej oceny obejmującej ryzyko prześladowania; nie można jej analizować w oderwaniu od tego kluczowego kontekstu.

Pojęcie „przynależności do określonej grupy społecznej” ma z natury charakter kontekstualny. Jak podkreślono w wytycznych Biura UNHCR w sprawie ochrony międzynarodowej, nie istnieje wyczerpujący ani „zamknięty wykaz” określonych grup społecznych⁽⁵⁾. Pojęcie to należy rozumieć w kontekście zróżnicowanego i zmieniającego się charakteru grup w różnych społeczeństwach. Co więcej, w rozporządzeniu w sprawie kwalifikowania⁽⁶⁾ postrzeganie otaczających społeczeństw uznaje się za podstawowy element definiujący określoną grupę społeczną.

W związku z tym niniejszy poradnik nie ma na celu ostatecznego określenia, które profile kwalifikują się jako określone grupy społeczne. Zamiast tego przedstawia on ramy prawne umożliwiające ocenę, czy dany profil należy uznać za określoną grupę społeczną w konkretnym kraju pochodzenia, w rozumieniu definicji uchodźcy. Ocena ta musi zawsze uwzględniać panujące warunki oraz społeczne postrzeganie w kraju pochodzenia.

⁽⁴⁾ Zgromadzenie Ogólne ONZ, [Konwencja dotycząca statusu uchodźców](#), Genewa, 28 lipca 1951 r., Organizacja Narodów Zjednoczonych, Zbiór traktatów ONZ, tom 189, s. 137, i [Protokół dotyczący statusu uchodźców](#), 31 stycznia 1967 r., Organizacja Narodów Zjednoczonych, Zbiór traktatów ONZ, tom 606, s. 267 (określana w prawodawstwie UE dotyczącym azylu i przez TSUE jako „konwencja genewska”).

⁽⁵⁾ Biuro UNHCR, [Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej: „Przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 7 maja 2002 r., s. 2.

⁽⁶⁾ Artykuł 10 ust. 1 lit. d) ppkt (ii) [rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2024/1347](#) z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniającego dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylającego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE (Dz.U. L, 2024/1347, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj>).

Celem poradnika jest wypracowanie ustandaryzowanego podejścia oraz wspólnej terminologii przy stosowaniu pojęcia „przynależności do określonej grupy społecznej” w ramach WESA. Aby zwiększyć praktyczną użyteczność, poradnik łączy analizę prawną z ilustracyjnymi przykładami najczęściej spotykanych profili, pokazując, jak można stosować te analizy w praktyce. Poradnik kończy się podsumowaniem najważniejszych kwestii, kluczowych punktów do zapamiętania oraz zwięzłym przeglądem istotnych orzeczeń TSUE mających znaczenie dla ustalania statusu określonej grupy społecznej.

1. Podstawa prawna pojęcia przynależności do określonej grupy społecznej

Przynależność do określonej grupy społecznej jest wyraźnie wymieniona zarówno w Konwencji dotyczącej statusu uchodźców ⁽⁷⁾, jak i w rozporządzeniu w sprawie kwalifikowania jako jeden z pięciu powodów prześladowania. Niniejsza sekcja zawiera odniesienie do przepisów UE dotyczących przynależności do określonej grupy społecznej oraz przegląd stosownego orzecznictwa TSUE. Wykładnia pojęcia „określona grupa społeczna” z czasem będzie ulegać zmianom ⁽⁸⁾.

1.1. Rozporządzenie w sprawie kwalifikowania

Pojęcie „przynależność do określonej grupy społecznej” sprecyzowano w art. 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Artykuł 10 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

„1. Oceniając powody prześladowania, uwzględnia się następujące elementy:

[...]

d) pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej obejmuje w szczególności przynależność do grupy:

(i) której członkowie mają – lub są postrzegani jako mający – jakąś wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość, lub cechę lub światopogląd na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go; oraz

(ii) która posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo;

[...]

W zależności od sytuacji w kraju pochodzenia pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej, o której mowa w akapicie pierwszym lit. d), obejmuje przynależność do grupy, u podstaw której leży wspólna cecha orientacji seksualnej. Aspektom płci, w tym tożsamości oraz ekspresji płciowej, poświęca się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do określonej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę”.

⁽⁷⁾ ONZ, Zgromadzenie Ogólne, [Konwencja dotycząca statusu uchodźców](#), 28 lipca 1951 r., Organizacja Narodów Zjednoczonych, Zbiór traktatów ONZ, t. 189, s. 137. Zobacz art. 1A ust. 2.

⁽⁸⁾ Biuro UNHCR, Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej: „Przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców, 7 maja 2002 r., s. 2.

1.2. Orzecznictwo Unii Europejskiej

Na potrzeby niniejszego poradnika uwzględnia się następujące orzecznictwo TSUE (zob. fragmenty oficjalnych streszczeń spraw TSUE, pkt [5. Orzecznictwo UE](#)).

TSUE, X, Y oraz Z, 2013 ⁽⁹⁾

Raad van State (Niderlandy) zwrócił się do TSUE o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie oceny wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej ze względu na orientację seksualną.

Sąd odsyłający podniósł trzy kwestie:

1. Czy osoby homoseksualne mogą stanowić określoną grupę społeczną (w rozumieniu art. 10 [dyrektywy 2011/95/UE](#)) ⁽¹⁰⁾.
2. W jaki sposób należy ocenić, co stanowi akt prześladowania dotyczący czynności homoseksualnych?
3. Czy kryminalizacja czynności homoseksualnych stanowi prześladowanie?

TSUE, F, 2018 ⁽¹¹⁾

Sąd węgierski zwrócił się do TSUE o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie wykorzystania opinii biegłych psychologów w celu zweryfikowania wiarygodności oświadczeń złożonych przez skarżącego, który powołuje się na obawę przed prześladowaniem ze względu na swoją orientację seksualną.

TSUE, Ahmedbekova, 2018 ⁽¹²⁾

Bułgarski sąd administracyjny zwrócił się do TSUE o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczącego wykładni różnych przepisów dyrektywy w sprawie kwalifikowania oraz dyrektywy w sprawie procedur azylowych ⁽¹³⁾. Sąd odsyłający zawarł

⁽⁹⁾ Wyrok TSUE z dnia 7 listopada 2013 r., [Minister voor Immigratie en Asiel przeciwko X, Y oraz Z](#), sprawy połączone od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

⁽¹⁰⁾ [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE](#) z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona) (Dz.U. L 337 z 20.12.2011).

⁽¹¹⁾ Wyrok TSUE z dnia 25 stycznia 2018 r., [F. przeciwko Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal](#), sprawa C-473/16, EU:C:2018:36. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

⁽¹²⁾ Wyrok TSUE z dnia 4 października 2018 r., [Nigyar Rauf Kaza Ahmedbekova i Rauf Emin Ogla Ahmedbekov przeciwko Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite](#), sprawa C-652/16, EU:C:2018:801. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

⁽¹³⁾ [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE](#) z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona) (Dz.U. L 180 z 29.6.2013).

w swoim wniosku dziewięć pytań prejudycjalnych. Siódme pytanie dotyczyło tego, czy fakt, że skarżący wniósł do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka skargę przeciwko swojemu państwu pochodzenia potwierdza przynależność skarżącego do określonej grupy społecznej lub stanowi opinię polityczną w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy w sprawie kwalifikowania.

TSUE, WS, 2024 ⁽¹⁴⁾

Bułgarski sąd administracyjny zwrócił się do TSUE o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczącego różnych przepisów dyrektywy w sprawie kwalifikowania. Sąd odsyłający zawarł w swoim wniosku pięć pytań prejudycjalnych. Wraz z trzema pierwszymi pytaniami, które zostały przeanalizowane łącznie, Sąd odsyłający zapytał zasadniczo, czy w zależności od warunków panujących w państwie pochodzenia:

„można przyjąć przynależność do »szczególnej grupy społecznej« – jako »powód prześladowania« mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – w odniesieniu do kobiet z tego państwa jako ogółu, czy też, aby należeć do takiej grupy, dane kobiety powinny posiadać wspólną dodatkową cechę” ⁽¹⁵⁾.

TSUE, K i L, 2024 ⁽¹⁶⁾

Niderlandzki sąd rejonowy zwrócił się do TSUE o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie interpretacji pojęcia „przynależności do określonej grupy społecznej”. Sąd odsyłający zadał pięć pytań prejudycjalnych.

W pierwszych dwóch pytaniach sąd dążył:

„w istocie do ustalenia, czy art. 10 ust. 1 lit. d) i art. 10 ust. 2 dyrektywy [w sprawie kwalifikowania] należy interpretować w ten sposób, że w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia można uznać za należące do »szczególnej grupy społecznej« – co stanowi »powód prześladowania« mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – kobiety będące obywatelkami tego państwa, w tym kobiety małoletnie, których wspólną cechą jest rzeczywiste zidentyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, uznaną w szczególności w art. 2 TUE, które nastąpiło podczas ich pobytu w państwie członkowskim” ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Wyrok TSUE z dnia 16 stycznia 2024 r., [WS przeciwko State Agency for Refugees under the Council of Ministers \(SAR\)](#), sprawa C-621/21, EU:C:2024:47. Streszczenie dostępne w [bazie orzecnictwa EUAA](#).

⁽¹⁵⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis [14](#), pkt 35.

⁽¹⁶⁾ wyrok TSUE z dnia 11 czerwca 2024 r., [K i L przeciwko Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid](#), sprawa C-646/21, EU:C:2024:487. Streszczenie dostępne w [bazie orzecnictwa EUAA](#).

⁽¹⁷⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#), pkt 34.

2. Przynależność do określonej grupy społecznej w ramach procesu rozpatrywania wniosków

Pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej nie jest pojęciem wyodrębnionym, nie może być analizowane oddzielnie i należy je oceniać wyłącznie w kontekście, w którym można stwierdzić istnienie obawy przed prześladowaniem w kraju pochodzenia.

W *Poradniku praktycznym EASO: Kwalifikowanie do objęcia ochroną międzynarodową* ⁽¹⁸⁾ krok po kroku przedstawiono proces rozpatrywania poszczególnych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Poniżej opisano proces, w trakcie którego analizuje się **elementy definicji uchodźcy**. Na każdym etapie należy przeprowadzić ocenę.

Etap 1: kwestie wstępne

Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest obywatelem państwa trzeciego lub bezpaństwowcem i znajduje się poza państwem, którego jest obywatelem lub, jeżeli jest bezpaństwowcem, poza swoim dawnym miejscem zwykłego pobytu.

Etap 2a: prześladowanie

Traktowanie, którego obawia się osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, można uznać za prześladowanie, tzn. stanowi wystarczająco poważne naruszenie podstawowych praw człowieka lub kumulację różnych środków, przybierając formę wymienioną m.in. w art. 9 ust. 2 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Etap 2b: uzasadniona obawa

Obawa przed prześladowaniem jest uzasadniona.

⁽¹⁸⁾ EASO, [Poradnik praktyczny EASO: Kwalifikowanie do objęcia ochroną międzynarodową](#), 2018, s. 44.

Etap 2c: powód lub powody prześladowania

Prześladowanie lub brak ochrony przed aktami prześladowania wynika (przynajmniej częściowo) z jednego z poniższych (rzeczywistych lub domniemanych) powodów:

- rasy,
- religii,
- narodowości,
- przynależności do określonej grupy społecznej,
- poglądów politycznych.

Etap 3: ochrona uzupełniająca

Przesłanki kwalifikujące do ochrony uzupełniającej analizuje się tylko wtedy, gdy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie kwalifikuje się do uzyskania statusu uchodźcy, tzn. jeżeli nie zostały spełnione wymogi określone w etapach 2a, 2b lub 2c.

Etap 4: ochrona w kraju pochodzenia

W kraju pochodzenia nie ma zapewnionej ochrony lub podmioty zapewniające ochronę nie mogą lub nie chcą jej udzielić, lub ochrona ta jest nietrwała lub nieskuteczna, tj. ochrona nie spełnia kryteriów, o których mowa w art. 7 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Etap 5 alternatywa ochrony wewnętrznej

Na podstawie kryteriów określonych w art. 8 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania ustala się, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie ma alternatywy ochrony wewnętrznej.

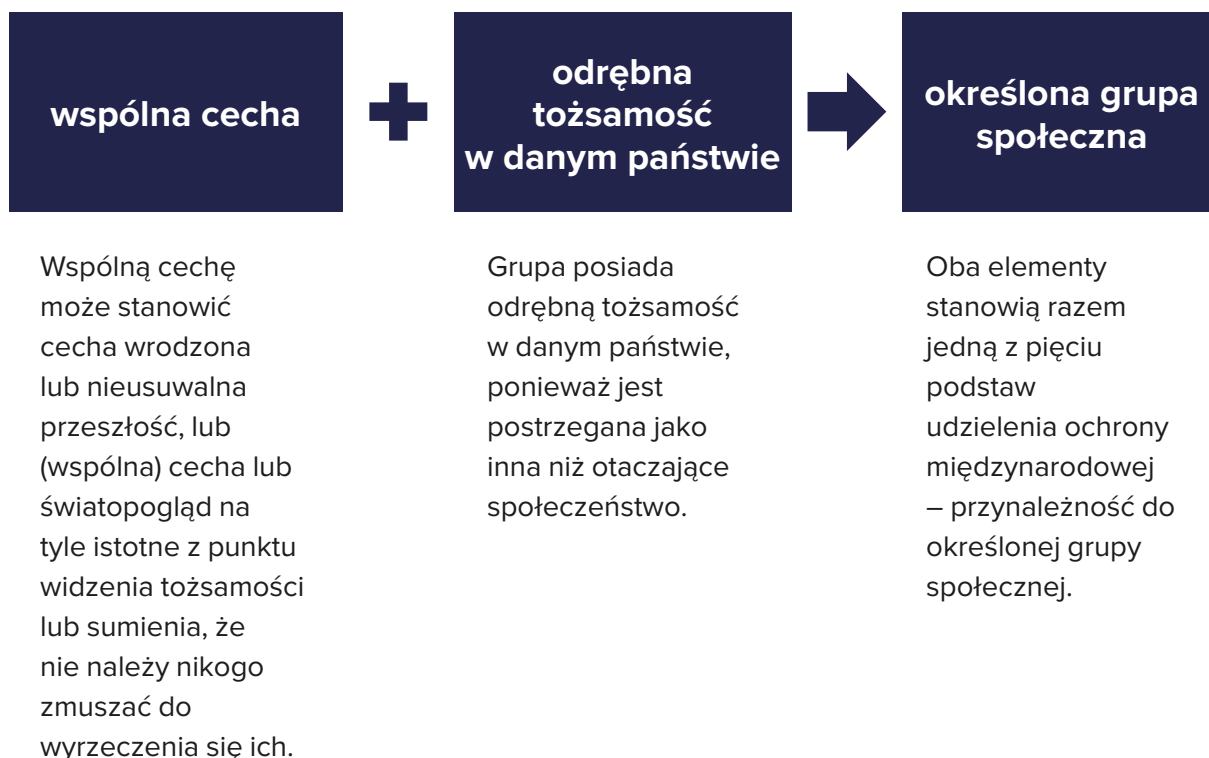
Pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej może prowadzić do uznania statusu uchodźcy jedynie wtedy, gdy istnieje uzasadniona obawa przed prześladowaniem, pod warunkiem że zostanie stwierdzone istnienie związku między obawą a powodem tej obawy.

3. Analiza prawna

3.1. Podejście kumulatywne

W art. 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie kwalifikowania zdefiniowano pojęcie określonej grupy społecznej, biorąc pod uwagę dwa **kumulatywne** elementy:

Podejście kumulatywne oznacza, że oba kryteria wymienione powyżej – „wspólna cecha” i „odrębna tożsamość” – muszą być spełnione. Innymi słowy, nie wystarczy ustalić, że dana grupa dzieli określone cechy, przeszłość czy przekonania. Na poziomie grupowym takie cechy muszą być również rozpoznawalne przez otoczenie jako inne.

Podejście kumulatywne zostało potwierdzone w wyrokach TSUE w sprawach X, Y oraz Z, WS, a także K i L ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁹⁾ TSUE, 2013, [X i Y oraz Z](#), zob. przypis [9](#), pkt 45, powtórzony w wyroku TSUE z 2024 r., [WS](#), zob. przypis. [14](#), pkt 40, oraz w wyroku TSUE z 2024 r., [K i L](#), zob. przypis [16](#), pkt 40.

TSUE, X, Y oraz Z, 2013 ⁽²⁰⁾

„Zgodnie z tą definicją grupa jest identyfikowana jako »określona grupa społeczna« w szczególności wówczas, gdy spełnione są kumulatywnie dwie następujące przesłanki.

Z jednej strony członkowie takiej grupy muszą mieć wspólne cechy wrodzone lub wspólne pochodzenie, których nie można zmienić, albo wspólne cechy lub wierzenia tak ważne dla tożsamości lub świadomości, że nie można zmuszać danej osoby do odstąpienia od nich.

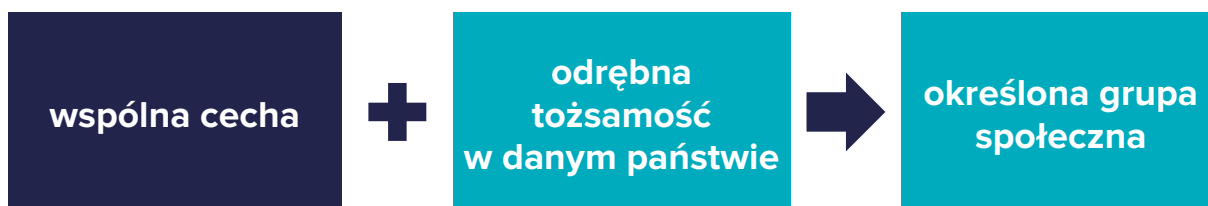
Z drugiej zaś strony grupa ta musi posiadać odrębną tożsamość w danym państwie trzecim z tego względu, że jest postrzegana jako odrębna od otaczającego społeczeństwa”. (pkt 45)

Uwaga dotycząca podejścia przyjętego przez Biuro UNHCR

W tym kontekście należy zauważyć, że w przeciwieństwie do tego, co przewidziano w rozporządzeniu w sprawie kwalifikowania, Biuro UNHCR nie stosuje „podejścia kumulatywnego”. Biuro UNHCR zdefiniowało pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej w następujący sposób:

„określoną grupą społeczną jest grupa osób, które charakteryzują się jakimś wspólnym rysem innym niż ryzyko bycia prześladowanym lub które są postrzegane przez społeczeństwo jako grupa. Cechy te są często wrodzone, nieusuwalne lub w inny sposób istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia danej osoby lub wykonywania jej praw człowieka” ⁽²¹⁾.

3.2. Wspólna cecha

Niniejsza sekcja poświęcona jest pierwszemu zestawowi wymogów określonych w art. 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie kwalifikowania, dotyczących **wspólnej cechy, przeszłości lub światopoglądu**.

⁽²⁰⁾ TSUE, 2013, [X, Y oraz Z](#), zob. przypis 9, pkt 45.

⁽²¹⁾ Biuro UNHCR, [Wytoczne w sprawie ochrony międzynarodowej: „Przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 7 maja 2002 r., s. 3.

Cechy wrodzone: cecha wrodzona to taka właściwość, która jest nieodłączną lub naturalną częścią tożsamości danej osoby, często występująca od urodzenia. Należy zauważyć, że mimo iż cecha ta jest wrodzona, nie musi być niezmienna – to znaczy nie musi być stała, trwała ani niepodlegająca zmianie.

Wspólna przeszłość: wspólną przeszłość można określić jako ważne wspólne doświadczenia, kwestie dziedziczne lub inne czynniki, takie jak kontekst społeczny czy edukacyjny. Ta przeszłość łączy dane osoby poprzez ważne aspekty ich historii lub tożsamości, tworząc wspólną podstawę przynależności do określonej grupy społecznej.

Cecha lub światopogląd na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się ich: są to zwykle cechy związane z prawem podstawowym człowieka. Nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się takiej cechy lub światopoglądu ani też oczekiwać, aby ukrywał swoją cechę lub światopogląd bądź zachowywał powściągliwość w ich wyrażaniu ⁽²²⁾. Biuro UNHCR twierdzi, że: „pojęcie szczególnej grupy społecznej obejmuje [...] te [cechy], które można zmienić, lecz zmian tych nie powinno się wymagać, ponieważ cechy te są bardzo ściśle związane z tożsamością danej osoby lub stanowią wyraz podstawowych praw człowieka” ⁽²³⁾.

Należy zauważyć, że trzy kategorie wspólnych cech, o których mowa powyżej, wzajemnie się uzupełniają. Mogą się one pokrywać i mogą być różnie interpretowane w poszczególnych państwach członkowskich. Kategorie te łączy wspólna, podstawowa zasada, a indywidualny profil może wpisywać się w więcej niż jedną kategorię, w zależności od krajowych praktyk decyzyjnych. Na przykład „wiek” – chociaż nie jest cechą niezmienną – według niektórych praktyk może być zaliczany do kategorii „cechy wrodzone”, a według innych do „wspólnej nieusuwalnej przeszłości”. Gdy dana cecha w sposób uzasadniony pasuje do dwóch lub trzech kategorii, wskazanie najbardziej odpowiedniej z nich nie jest niezbędne do kontynuowania procesu ustalania. Zawsze należy natomiast sprawdzić wszystkie kategorie przed stwierdzeniem, czy kryterium dotyczące wspólnej cechy zostało spełnione.

⁽²²⁾ TSUE, 2013, [X, Y oraz Z](#), zob. przypis 9 i powtórzone w wyroku TSUE z 2024 r., [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 63.

⁽²³⁾ Biuro UNHCR, [Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej: „Przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 7 maja 2002 r., s. 3.

Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie musi faktycznie posiadać takiej wspólnej cechy. Wystarczy, że taka cecha jest jej przypisywana w kraju pochodzenia, aby przesłanka wspólnej cechy została uznana za spełnioną ⁽²⁴⁾.

Poniżej znajduje się niewyczerpujący wykaz przykładów często spotykanych wspólnych cech. Należy pamiętać, że aby wykazać istnienie określonych grup społecznych wspólnym cechom musi towarzyszyć analiza odrębnej tożsamości grupy w danym kraju pochodzenia.

- **Płeć biologiczna oraz płeć społeczno-kulturowa:** można je uznać za cechy wrodzone, nawet jeżeli płeć biologiczna i płeć społeczno-kulturowa danej osoby nie są trwałe i mogą ulec zmianie. W sprawie WS ⁽²⁵⁾ TSUE orzekł, że fakt bycia płci żeńskiej stanowi cechę wrodzoną i wystarcza w konsekwencji do spełnienia przesłanki wspólnej cechy.

W praktyce kryterium „odrębnej tożsamości” w większości państw pochodzenia znajduje uzasadnienie tylko wtedy, gdy płeć biologiczna lub płeć społeczno-kulturowa łączy się z większą liczbą wspólnych cech istotnych dla postrzegania określonej grupy jako innej niż otaczające społeczeństwo.

- **Choroby wrodzone:** choroby wrodzone, takie jak albinizm, można uznać za cechy wrodzone.
- **Niepełnosprawność** ⁽²⁶⁾: niektóre rodzaje niepełnosprawności psychicznej i fizycznej można uznać za cechy wrodzone, zwłaszcza gdy występują od urodzenia, na przykład ślepota, głuchota czy określone zaburzenia rozwojowe. Osoby żyjące z innymi rodzajami niepełnosprawności mogą być postrzegane jako posiadające wspólną nieusuwalną przeszłość, co tworzy określoną grupę społeczną opartą na wspólnych doświadczeniach i wyzwaniach. W szczególności niepełnosprawności będące skutkiem konfliktów zbrojnych lub pozostałości wojennych mogą również mieścić się w tej kategorii, co podkreśla wpływ czynników zewnętrznych, które trwale oddziałują na dobrostan fizyczny lub psychiczny danej osoby.
- **Nieprzestrzeganie kodeksów moralnych i naruszanie obowiązujących norm:** niektóre akty naruszenia kodeksów moralnych mogą stanowić wspólną nieusuwalną przeszłość.

W sprawie WS TSUE orzekł, że odmowę zawarcia przymusowego małżeństwa lub ucieczkę z niego można uznać za „wspólną nieusuwalną przeszłość” ⁽²⁷⁾.

W sprawie K i L TSUE orzekł, że kobiety, które w czasie pobytu w państwie członkowskim rzeczywiście zidentyfikowały się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, posiadają wspólną nieusuwalną przeszłość ⁽²⁸⁾.

⁽²⁴⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 47.

⁽²⁵⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 42.

⁽²⁶⁾ „Do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami”, art. 1 [Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz Protokołu fakultatywnego do niej](#), (A/RES/61/106), konwencja została przyjęta 13 grudnia 2006 r. w siedzibie ONZ w Nowym Jorku, weszła w życie 3 maja 2008 r.

⁽²⁷⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 51.

⁽²⁸⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 45.

W innych przypadkach naruszenie norm społecznych może być związane z światopoglądem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go.

W sprawie *K i L* Trybunał orzekł, że „rzeczywiste identyfikowanie się [kobiety] z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, można uznać za »[rys] lub [przekonanie], na tyle [istotne] z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go«”⁽²⁹⁾. Kobiety mogą chcieć korzystać z tej równości w swoim codziennym życiu, w tym z możliwości swobodnego dokonywania własnych wyborów życiowych, które są fundamentalne dla ich tożsamości. Obejmuje to wybory dotyczące ich edukacji i kariery zawodowej, zakresu i charakteru działań w sferze publicznej, możliwości osiągnięcia niezależności ekonomicznej poprzez pracę zarobkową poza domem, życia samotnie lub w rodzinie, a także wybór partnera⁽³⁰⁾.

Sprzeciw rodziców wobec poddania ich dziecka zabiegowi okaleczania żeńskich narządów płciowych może być również uznany za „cechę lub światopogląd na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się ich”.

- **Orientacja seksualna i tożsamość płciowa:** mogą być uznawane za cechę lub światopogląd na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się ich.
- **Poważne schorzenia i choroby:** niektóre schorzenia i poważne choroby, na przykład HIV/AIDS, można uznać za wspólną nieusuwalną przeszłość.
- **Więzi pokrewieństwa:** mogą być postrzegane jako cecha wrodzona (np. rodzina, w której dana osoba przyszła na świat) lub wspólna nieusuwalna przeszłość (np. ze względu na związek małżeński lub szczególną sytuację rodzinną)⁽³¹⁾.

Wspólna cecha nie może ograniczać się wyłącznie do podzielania wspólnej obawy przed prześladowaniem.

Należy zauważyć, że wspólną cechą nie może być jedynie obawa przed prześladowaniem. TSUE potwierdził w sprawie *WS*, że przynależność do określonej grupy społecznej należy stwierdzić niezależnie od aktów prześladowania, których ofiarami mogą być członkowie tej grupy w państwie pochodzenia⁽³²⁾. Zachowania prześladowcze nie mogą definiować określonej grupy społecznej. W przeciwnym razie każda osoba, która ma uzasadnioną obawę przed prześladowaniem, stanowiłaby określoną grupę społeczną i w związku z tym kwalifikowałaby się do uzyskania statusu uchodźcy. Inne powody prześladowania (rasa, religia, narodowość i poglądy polityczne) byłyby wówczas pozbawione jakiegokolwiek istotnej treści, gdyż sam fakt istnienia uzasadnionej obawy wystarczyłby do uzyskania statusu uchodźcy.

⁽²⁹⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 44.

⁽³⁰⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 44.

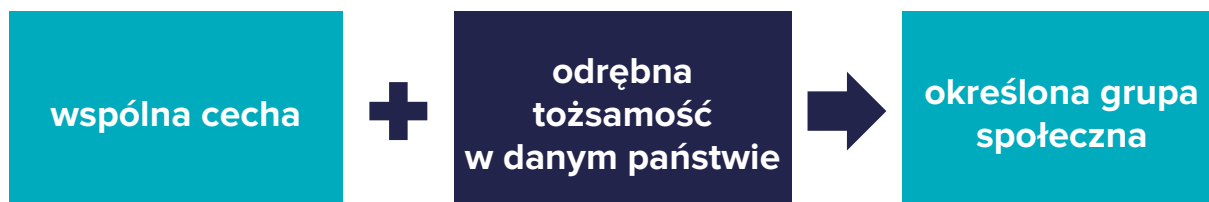
⁽³¹⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 50.

⁽³²⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 55.

W wytycznych Biura UNHCR podkreślono znaczenie tej zasady, ponieważ zdefiniowano określoną grupę społeczną jako „[...] grupę osób, która charakteryzuje się jakimś wspólnym rysem innym niż ryzyko bycia prześladowanym” ⁽³³⁾.

3.3. Odrębna tożsamość

Po przeprowadzaniu oceny wspólnej cechy należy ustalić, czy dana grupa posiada **odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo**.

Definiowanie **tożsamości** jest z natury złożone, gdyż istnieją różne ramy teoretyczne pozwalające zrozumieć jej charakter i strukturę. W rozporządzeniu w sprawie kwalifikowania w ramach definicji uchodźcy przedstawiono jednak wyraźne wytyczne dotyczące tego, w jaki sposób można stwierdzić istnienie odrębnej tożsamości w kontekście przynależności do określonej grupy społecznej. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kwalifikowania określoną grupę społeczną uznaje się za posiadającą odrębną tożsamość w danym państwie, jeżeli jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo.

1. Kwestię odrębnej tożsamości należy analizować zgodnie z przesłankami występującymi w danym kraju pochodzenia

W art. 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie kwalifikowania stwierdza się, że grupa ta „posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo”.

Ustalenie takiej odrębnej tożsamości zależy od określonej sytuacji panującej w danym kraju pochodzenia. Grupa może być postrzegana jako inna (w rozumieniu rozporządzenia w sprawie kwalifikowania) w jednym państwie, natomiast w innym już nie.

W związku z tym nie można stwierdzić, że dany profil z definicji lub z abstrakcyjnego punktu widzenia stanowi określoną grupę społeczną. Istnienie odrębnej tożsamości zawsze należy oceniać z uwzględnieniem kontekstu krajowego w kraju pochodzenia.

Ocena istnienia określonej grupy społecznej w danym państwie wymaga zatem dostępu do wiarygodnych, odpowiednich i aktualnych informacji o kraju pochodzenia. Należy również zauważyć, że określona grupa społeczna nie musi posiadać odrębnej tożsamości, która jest

⁽³³⁾ Biuro UNHCR, [Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej: „Przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 7 maja 2002 r., pkt 11.

zauważana w całym kraju pochodzenia. Istnienie grupy może, w niektórych przypadkach, ograniczać się do konkretnych regionów lub obszarów w kraju, zwłaszcza regionów, z których pochodzi osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową ⁽³⁴⁾.

2. Postrzeganie grupy jako innej niż otaczające społeczeństwo

Na tym etapie kluczową kwestią dla urzędnika prowadzącego postępowanie jest ustalenie, czy dana grupa jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo.

Podczas analizy, czy dana grupa jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo (w kraju pochodzenia), można zastosować szereg różnych wskaźników. W sprawie WS ⁽³⁵⁾ TSUE orzekł, że „kobiety mogą być postrzegane w odmienny sposób przez otaczające je społeczeństwo i można uznać ich odrębną tożsamość w tym społeczeństwie, w szczególności ze względu na obowiązujące w ich państwie pochodzenia normy społeczne, moralne lub prawne”.

Dwa opisane poniżej wskaźniki odnoszą się do a) stygmatyzacji lub wykluczenia ze względu na normy prawne oraz b) stygmatyzacji lub wykluczania przez społeczeństwo (tj. normy społeczne lub moralne). W związku z tym wskaźniki te nie są warunkami koniecznymi do stwierdzenia odrębnej tożsamości; podano je jako przykłady wskaźników, które mogą być pomocne w pewnych okolicznościach w celu określenia danej grupy społecznej.

Postrzeganie przez otaczające społeczeństwo nie musi koniecznie odnosić się do całego społeczeństwa w danym kraju pochodzenia. W sprawie WS Trybunał potwierdził, że otaczające społeczeństwo, które jest tu istotne, może pokrywać się z całym krajem pochodzenia lub być bardziej ograniczone – na przykład do części terytorium lub ludności tego kraju ⁽³⁶⁾.

Postrzeganie kogoś jako innego nie powinno być też rozumiane jako coś negatywnego. Na przykład uprzywilejowana klasa społeczna może być postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo.

a) Stygmatyzacja lub wykluczenie na mocy prawa

W sprawach połączonych X, Y oraz Z TSUE orzekł, że istnienie przepisów karnych, które dotyczą konkretnej grupy (w tym przypadku homoseksualistów), pozwala na przyjęcie, iż grupa ta jest postrzegana przez otaczające ją społeczeństwo jako odmienna, a zatem posiada odrębną tożsamość w danym państwie.

⁽³⁴⁾ Pozostaje to bez uszczerbku dla badania alternatywy ochrony wewnętrznej prowadzonego w kontekście oceny ryzyka.

⁽³⁵⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 52.

⁽³⁶⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 54.

TSUE, X, Y oraz Z, 2013 ⁽³⁷⁾

„W tym względzie należy uznać, że istnienie przepisów karnych takich jak te, o których mowa w każdej ze spraw w postępowaniach głównych, które dotyczą specyficznie osób o orientacji homoseksualnej, pozwala na przyjęcie, iż osoby te tworzą odrębną grupę, która jest postrzegana przez otaczające ją społeczeństwo jako odmienna”. (pkt 48)

„W rezultacie odpowiedź na pierwsze z pytań zadanych w każdej ze spraw w postępowaniach głównych winna brzmieć: art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że istnienie przepisów karnych takich jak te, o których mowa w każdej ze spraw w postępowaniach głównych, które dotyczą specyficznie osób o orientacji homoseksualnej, pozwala na przyjęcie, iż osoby te należy uznać za tworzącą określoną grupę społeczną”. (pkt 49)

Istnienie przepisów karnych, które dotyczą konkretnej grupy, lub przepisów o charakterze dyskryminującym wobec niektórych grup może pozwalać na przyjęcie, iż grupy te są postrzegane jako inne niż otaczające społeczeństwo.

b) Stygmatyzowanie lub wykluczanie przez społeczeństwo

Jako że określona grupa społeczna jest związana z otaczającym je społeczeństwem, należy zrozumieć, jak funkcjonuje społeczeństwo i dlaczego traktuje poszczególne grupy w odmienny sposób.

Może to wynikać z czynów lub przekonań noszących znamiona dyskryminacji lub wykluczenia albo z przywilejów przyznawanych określonym grupom.

Dyskryminacja lub wykluczenie mogą polegać między innymi na ograniczonym dostępie do miejsc pracy, mieszkań, leczenia lub edukacji. Określone grupy społeczne mogą być uznawane za grupy wyrzutków społeczeństwa lub grupy odstające od reszty społeczeństwa czy ludności w kraju pochodzenia, na konkretnym obszarze lub konkretnych obszarach w kraju pochodzenia.

Niektóre tradycje i zwyczaje, poglądy religijne lub polityczne również mogą prowadzić do stygmatyzowania określonych grup. W państwach lub regionach, w których częstość występowania zjawiska okaleczania żeńskich narządów płciowych jest wysoka, kobiety i dziewczęta w określonym wieku, które nie zostały poddane takiemu zabiegowi, mogą być postrzegane jako inne niż otaczające społeczeństwo, a zatem posiadają odrębną tożsamość.

W sprawie WS Trybunał orzekł, że kobiety (jako ogół) można uznać za posiadające odrębną tożsamość w krajach pochodzenia, w których kobiety ze względu na płeć są „narażone na przemoc fizyczną lub psychiczną, w tym na przemoc seksualną i przemoc domową” ⁽³⁸⁾. W tym

⁽³⁷⁾ TSUE, 2013, [X, Y oraz Z](#), zob. przypis 9, pkt 48 i 49.

⁽³⁸⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 57.

samym wyroku Trybunał potwierdził, że kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa lub je zakończyły, można uznać za posiadające odrębną tożsamość, jeżeli ze względu na swoje zachowanie „są stygmatyzowane i narażone na potępienie ze strony otaczającego je społeczeństwa, prowadzące do ich wykluczenia społecznego lub aktów przemocy” ⁽³⁹⁾.

TSUE, WS, 2024 ⁽⁴⁰⁾

„W związku z tym kobiety, jako ogół, można uznać za należące do »szczególnej grupy społecznej« w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95, jeżeli zostanie wykazane, że w ich państwie pochodzenia są one, ze względu na płeć, narażone na przemoc fizyczną lub psychiczną, w tym na przemoc seksualną i przemoc domową”. (pkt 57)

„[...] kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa, w przypadku gdy taką praktyk[ę] można uznać za normę społeczną w ich społeczeństwie, lub naruszają taką normę poprzez zakończenie tego małżeństwa, można uznać za należące do grupy społecznej z odrębną tożsamością w ich państwie pochodzenia, jeżeli z powodu takich zachowań są stygmatyzowane i narażone na potępienie ze strony otaczającego je społeczeństwa, prowadzące do ich wykluczenia społecznego lub aktów przemocy”. (pkt 58)

3.4. Przynależność

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kwalifikowania odrębna tożsamość, jak również postrzeganie grupy jako innej, odnosi się do grupy jako całości. Otaczające społeczeństwo powinno mieć pewną ogólną wiedzę na temat istnienia określonej grupy społecznej w społeczeństwie i postrzegać jej członków w inny sposób.

Członek danej określonej grupy społecznej jako jednostka może być „niewidoczny” lub „niezauważalny” dla otaczającego społeczeństwa, lecz sam fakt posiadania cech wspólnych dla tej określonej grupy społecznej czyni go jej członkiem. Na przykład orientacja seksualna danej osoby może nie być widoczna dla otaczającego społeczeństwa, jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie mówi o niej w sposób otwarty. Istnienie **określonej grupy społecznej** nie jest oparte na działaniach podejmowanych przez jej członków ani od nich uzależnione. Określona grupa społeczna może istnieć bez związanej z nią nieodłącznie jakiegokolwiek działalności i często tak się dzieje.

Spójność wśród członków określonej grupy społecznej nie jest niezbędnym kryterium przynależności. Członkowie określonej grupy społecznej nie muszą się znać ani mieć ze sobą żadnego osobistego kontaktu czy interakcji. Istotnym czynnikiem jest to, że osoby te dzielą wspólną cechę, która odróżnia je od szerszego społeczeństwa. Członkowie nie muszą mieć ze sobą bezpośrednich relacji. Ponadto subiektywne przekonanie danej osoby, że nie należy

⁽³⁹⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 58.

⁽⁴⁰⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14.

do grupy z innymi osobami dzielącymi tę samą cechę, nie ma znaczenia dla ustalenia przynależności. Nacisk kładzie się na obiektywne istnienie wspólnej cechy, a nie na osobiste postrzeganie zainteresowanych osób ⁽⁴¹⁾.

Ukrywanie lub rezerwa/powściągliwość. W sprawach połączonych X, Y oraz Z TSUE orzekł, że nie należy oczekiwać, aby osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową ukrywały cechę, która jest tak ważna dla ich tożsamości, że osób tych nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy. Ponadto Trybunał uściślił, że nie można zasadnie oczekiwać, aby osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zachowała powściągliwość w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej. Fakt, że mogłaby ona uniknąć ryzyka prześladowania, gdyby zachowała większą niż osoba heteroseksualna powściągliwość w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej, nie powinien być w tym względzie brany pod uwagę.

Podobnie w sprawie K i L TSUE orzekł, że w przypadku kobiet identyfikujących się z wartością równości płci nie należy brać pod uwagę faktu, że mogłyby one uniknąć ryzyka prześladowań poprzez zachowanie powściągliwości w wyrażaniu tej wartości ⁽⁴²⁾.

TSUE, X, Y oraz Z, 2013 ⁽⁴³⁾

„Co się tyczy pierwszej z tych przesłanek, bezsporne jest, że orientacja seksualna stanowi cechę tak ważną dla tożsamości danej osoby, iż osoby tej nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy”. (pkt 46)

„W tym względzie należy stwierdzić, że wymaganie od członków grupy społecznej, których łączy ta sama orientacja seksualna, że będą ukrywać tę orientację, stoi w sprzeczności z samym uznaniem jej za cechę tak ważną dla tożsamości danej osoby, że osoby tej nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy”. (pkt 70)

„Fakt, że mógłby on uniknąć takiego ryzyka poprzez zachowanie większej niż osoba heteroseksualna powściągliwości w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej, nie powinien być w tym względzie brany pod uwagę”. (pkt 75)

„Rozpatrując wniosek o nadanie statusu uchodźcy, właściwe organy nie mogą zasadnie oczekiwać, że w celu uniknięcia ryzyka prześladowań osoba ubiegająca się o azyl będzie ukrywała swój homoseksualizm w państwie swojego pochodzenia lub będzie zachowywać powściągliwość w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej”. (pkt 76)

⁽⁴¹⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#), pkt 44; zob. także Biuro UNHCR, [Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej: „Przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 7 maja 2002 r., pkt 15.

⁽⁴²⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#), pkt 63.

⁽⁴³⁾ TSUE, 2013, [X, Y oraz Z](#), zob. przypis [9](#), pkt 46, 70, 75 i 76.

TSUE, K i L, 2024 ⁽⁴⁴⁾

„W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego należy zweryfikowanie w szczególności, czy skarżące w postępowaniu głównym rzeczywiście identyfikują się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn [...] i starają się z niej korzystać w życiu codziennym, w taki sposób, że wartość ta stanowi integralną część ich tożsamości, i czy z tego względu byłyby one postrzegane jako odmienne przez otaczające społeczeństwo w ich kraju pochodzenia. Okoliczność, że mogłyby one uniknąć rzeczywistego ryzyka prześladowań w swoim kraju pochodzenia z powodu tego identyfikowania się poprzez zachowanie powściągliwości w wyrażeniu tego identyfikowania się, nie może w tym kontekście być brana pod uwagę [...]”. (pkt 63)

Wielkość grupy, tj. liczba członków lub osób wchodzących w skład grupy, nie ma znaczenia dla oceny istnienia określonej grupy społecznej.

W rzeczy samej w skład określonej grupy społecznej może wchodzić bardzo mała liczba osób (np. osoby z rzadką chorobą lub niepełnosprawnością) lub przeciwnie – większa liczba osób (np. lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe, interseksualne i queer (osoby LGBTIQ) z całego kraju). Warto przypomnieć, że inne powody prześladowania (rasa, religia, narodowość i przekonania polityczne) mogą również dotyczyć bardzo dużej lub bardzo niewielkiej liczby osób. Ponadto istnieją liczne, dobrze udokumentowane historyczne przykłady dominujących grup mniejszości prześladowujących większość z powodów określonych w Konwencji.

Słowo „określona” w pojęciu „określona grupa społeczna” odnosi się do faktu, że grupa ta jest możliwa do zidentyfikowania. Nie należy go rozumieć w kontekście wielkości danej grupy ⁽⁴⁵⁾.

Wniosek dotyczący istnienia określonej grupy społecznej

Fakt spełnienia zarówno kryterium wspólnej cechy, jak i kryterium odrębnej tożsamości pozwala uznać, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową należy do określonej grupy społecznej, co pozwala jednocześnie wykazać istnienie jednego z pięciu powodów prześladowania w ramach definicji uchodźcy.

3.5. Związek przyczynowy (z powodu)

Sam fakt przynależności do określonej grupy społecznej nie jest wystarczającym kryterium kwalifikującym do uzyskania statusu uchodźcy.

Po stwierdzeniu przynależności osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej w następnej kolejności należy zatem zbadać istnienie związku

⁽⁴⁴⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16.

⁽⁴⁵⁾ Biuro UNHCR, [Wytoczne w sprawie ochrony międzynarodowej: „Przynależność do określonej grupy społecznej” w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 7 maja 2002 r., pkt 18.

przyczynowego między przynależnością tej osoby a jej obawą przed prześladowaniem lub brakiem ochrony.

Związek przyczynowy (z powodu) to powiązanie między:

- przynależnością do określonej grupy społecznej a uzasadnioną obawą przed prześladowaniem
lub
- przynależnością do określonej grupy społecznej a brakiem skutecznej i trwałej ochrony przed aktami prześladowania zgodnie z art. 7 ust. 2 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania i w szczególności niechęcią podmiotów zapewniających ochronę do udzielenia ochrony przed spodziewanymi aktami prześladowania, w sytuacji gdy sam akt prześladowania nie ma związku z powodem prześladowania.

Konieczne jest zatem ustalenie związku przyczynowego między przynależnością do określonej grupy społecznej a obawą przed prześladowaniem wynikającą z aktów prześladowania lub braku ochrony.

Przykład niechęci do udzielenia ochrony: homoseksualny mężczyzna padł ofiarą czynów przestępczych z innych powodów niż jego orientacja seksualna lub z powodów określonych w Konwencji, lecz właściwe organy odmówiły przeprowadzenia dochodzenia w sprawie tych przestępstw lub, w stosownych przypadkach, zapewnienia ochrony fizycznej ze względu na jego orientację seksualną.

3.6. Szczególne okoliczności

3.6.1. Wielość motywów

Wielość motywów odnosi się do sytuacji, w której akt prześladowania jest popełniany w odniesieniu do więcej niż jednego motywu, a nie wszystkie z nich stanowią powody prześladowania. Obecność co najmniej jednego powodu prześladowania, będącego skutecznym czynnikiem sprzyjającym wśród innych motywów, wystarczy do zastosowania definicji uchodźcy.

3.6.2. Wielość powodów prześladowania

W zależności od okoliczności danej sprawy jeden lub więcej powodów prześladowania może się ze sobą pokrywać lub być stosowanych w równym stopniu. Oprócz przynależności do określonej grupy społecznej inne powody prześladowania (rasa, religia, narodowość, przekonania polityczne) mogą mieć zastosowanie do jednego i tego samego aktu prześladowania. Na przykład w sprawie K i L Trybunał stwierdził, że w zależności od okoliczności prześladowanie kobiet z powodu ich identyfikowania się z wartością równości płci może mieć miejsce ze względu na ich przynależność do określonej grupy społecznej, religii lub poglądów politycznych ⁽⁴⁶⁾.

W związku z tym urzędnik prowadzący postępowanie zawsze powinien brać pod uwagę istnienie innych powodów prześladowania.

3.6.3. Indywidualna ocena

Należy zauważyć, że przy stwierdzaniu istnienia uzasadnionej obawy przed prześladowaniem nie wymaga się, by każdy członek określonej grupy społecznej był narażony na prześladowanie. Podobnie jak w przypadku innych powodów prześladowania nie wszyscy członkowie określonej grupy społecznej będą się kwalifikowali do uzyskania statusu uchodźcy.

Członek określonej grupy społecznej może mieć uzasadnione obawy przed prześladowaniem ze względu na przynależność do tej grupy, natomiast inny członek tej samej grupy może nie mieć takich obaw. Mogą również zaistnieć pewne okoliczności osobiste, z uwagi na które członkowi określonej grupy społecznej zostanie zapewniona ochrona, natomiast innym członkom już nie.

⁽⁴⁶⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#), pkt 52.

4. Stosowanie analizy dotyczącej przynależności do określonej grupy społecznej

Celem tej sekcji jest zilustrowanie stosowania zasad opisanych w poprzednich sekcjach wytycznych. Profile wyszczególnione w tej sekcji zostały wybrane, aby wykazać, w jaki sposób analiza może zostać przeprowadzona w praktyce. **Nie stanowią one przykładów określonych grup społecznych per se.** Jak stwierdzono powyżej, określone grupy społeczne powinny zawsze być ustalane w świetle cech indywidualnych i danego kontekstu w kraju pochodzenia.

W ocenie, czy dana osoba należy do określonej grupy społecznej, ważne jest przede wszystkim, aby decydent **powstrzymał się od powoływania się na pojęcia oparte na stereotypach i nieobiektywne pod względem kulturowym uogólnienia lub założenia**, zwłaszcza w odniesieniu do obecności lub braku pewnych widocznych cech ⁽⁴⁷⁾.

4.1. Profile związane z orientacją seksualną, tożsamością płciową, ekspresją płciową i cechami płciowymi

Orientacja seksualna, tożsamość płciowa i ekspresja płciowa zostały wyraźnie wymienione w art. 10 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Artykuł 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

„[...]”

W zależności od sytuacji w kraju pochodzenia pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej, o której mowa w akapicie pierwszym lit. d), obejmuje przynależność do grupy, u podstaw której leży wspólna cecha orientacji seksualnej. Aspektom płci, w tym tożsamości oraz ekspresji płciowej, poświęca się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do określonej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę”.

4.1.1. Wspólna cecha

W sprawach połączonych X, Y oraz Z TSUE uznał, że orientacja seksualna stanowi cechę tak ważną dla tożsamości danej osoby, iż osoby tej nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy.

⁽⁴⁷⁾ Biuro UNHCR, [UNHCR intervention before the Court of Justice of the European Union in the cases of Minister voor Immigratie en Asiel v. X, Y and Z](#) [Interwencja Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców w sprawach Minister voor Immigratie en Asiel przeciwko X, Y oraz Z], 28 września 2012 r., s. 12.

TSUE, X, Y oraz Z, 2013 ⁽⁴⁸⁾

„Co się tyczy pierwszej z tych przesłanek, bezsporne jest, że orientacja seksualna stanowi cechę tak ważną dla tożsamości danej osoby, iż osoby tej nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy. Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w art. 10 ust. 1 lit. d) akapit drugi dyrektywy, z którego wynika, że w zależności od warunków panujących w państwie pochodzenia szczególna grupa społeczna może stanowić grupę opartą na wspólnych cechach związanych z orientacją seksualną”. (pkt 46)

Ponadto Trybunał orzekł, że nie należy oczekiwać, aby osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową ukrywała – w celu uniknięcia prześladowania – cechę tak ważną dla jej tożsamości, iż nie można jej zmuszać do odstąpienia od owej cechy. Trybunał uściślił, że nie można zasadnie oczekiwać, aby osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zachowała powściągliwość (w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej), a fakt, że mogłaby uniknąć ryzyka prześladowań poprzez zachowanie większej niż osoba heteroseksualna powściągliwości w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej, nie powinien być w tym względzie brany pod uwagę.

TSUE, X, Y oraz Z, 2013 ⁽⁴⁹⁾

„W tym względzie należy stwierdzić, że wymaganie od członków grupy społecznej, których łączy ta sama orientacja seksualna, że będą ukrywać tę orientację, stoi w sprzeczności z samym uznaniem jej za cechę tak ważną dla tożsamości danej osoby, że osoby tej nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy”. (pkt 70)

„A zatem niedopuszczalne jest oczekiwanie, że w celu uniknięcia prześladowań osoba ubiegająca się o azyl będzie ukrywała swój homoseksualizm w państwie swojego pochodzenia”. (pkt 71)

Jak wspomniano powyżej rozróżnienie między poszczególnymi rodzajami wspólnych cech (takimi jak cechy wrodzone, wspólna przeszłość bądź wspólna cecha lub światopogląd na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się ich) ma charakter uzupełniający i nie zawsze jest jednoznaczne. Niektórzy mogą na przykład uznawać orientację seksualną za cechę wrodzoną. Pokazuje to, w jaki sposób wspólną cechę można uzasadnić, opierając się na różnych argumentach ⁽⁵⁰⁾.

⁽⁴⁸⁾ TSUE, 2013, [X, Y oraz Z](#), zob. przypis 9, pkt 46.

⁽⁴⁹⁾ TSUE, 2013, [X, Y oraz Z](#), zob. przypis 9, pkt 70 i 71.

⁽⁵⁰⁾ Biuro UNHCR, [Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej: Wnioski o nadanie statusu uchodźcy ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową, w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 23 października 2012 r., pkt 47.

4.1.2. Odrębna tożsamość

Z uwagi na to, że orientacja seksualna, tożsamość płciowa, ekspresja płciowa i cechy płciowe (SOGIESC) stanowią wspólną cechę, drugą kwestią niezbędną do ustalenia, czy dana osoba przynależy do określonej grupy społecznej, jest to, czy grupa ta posiada odrębną tożsamość na podstawie wspólnej cechy, tj. czy grupa ta jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo ze względu na swoją orientację seksualną, tożsamość płciową lub ekspresję płciową.

Istotną kwestią dla urzędnika prowadzącego postępowanie jest sposób, w jaki przejawia się postrzeganie danej grupy jako innej. W sprawach połączonych X, Y oraz Z Trybunał przywiązał wagę do istnienia przepisów karnych, które dotyczą specyficznie osób o orientacji homoseksualnej. Może to potwierdzać stwierdzenie, że homoseksualiści tworzą odrębną grupę, która jest postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo.

TSUE, X, Y oraz Z, 2013 ⁽⁵¹⁾

„W tym względzie należy uznać, że istnienie przepisów karnych takich jak te, o których mowa w każdej ze spraw w postępowaniach głównych, które dotyczą specyficznie osób o orientacji homoseksualnej, pozwala na przyjęcie, iż osoby te tworzą odrębną grupę, która jest postrzegana przez otaczające ją społeczeństwo jako odmienna”. (pkt 48)

„W rezultacie odpowiedź na pierwsze z pytań zadanych w każdej ze spraw w postępowaniach głównych winna brzmieć: art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że istnienie przepisów karnych takich jak te, o których mowa w każdej ze spraw w postępowaniach głównych, które dotyczą specyficznie osób o orientacji homoseksualnej, pozwala na przyjęcie, iż osoby te należy uznać za tworzące określoną grupę społeczną”. (pkt 49)

Stygmatyzacja osób ze względu na ich SOGIESC może być wynikiem polityki lub przepisów o charakterze karnym lub dyskryminującym, nieoficjalnych praktyk państwowych, jak również samych działań otaczającego społeczeństwa. Istnienie przepisu karnego nie jest warunkiem ustanowienia odrębnej tożsamości związanej z SOGIESC.

W państwach, w których nie ma przepisów kryminalizujących lub dyskryminujących osoby ze względu na ich SOGIESC, osoby LGBTIQ mogą jednak posiadać odrębną tożsamość, jeżeli na przykład w otaczającym społeczeństwie wszechobecna jest kultura nietolerancji.

Jeżeli spełnione są kryteria wspólnej cechy i odrębnej tożsamości, można stwierdzić, że istnienie określonej grupy społecznej można wykazać w kontekście danego kraju pochodzenia lub jego części.

⁽⁵¹⁾ TSUE, 2013, [X, Y oraz Z](#), zob. przypis [9](#), pkt 48 i 49.

4.1.3. Związek przyczynowy

Samo określenie przynależności osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej w jej kraju pochodzenia nie wystarczy, by kwalifikowała się ona do uzyskania statusu uchodźcy.

Należy spełnić również pozostałe kryteria definicji uchodźcy. W szczególności musi istnieć związek przyczynowy między przynależnością osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej a uzasadnioną obawą przed prześladowaniem lub brakiem ochrony przed takim prześladowaniem.

Powody prześladowania mogą być związane z wielością motywów (zob. pkt [3.6.1. Wielość motywów](#)), co oznacza, że na przykład akty prześladowania motywowane są powodami wynikającymi z przepisów karnych lub przynależnością ofiary do określonej grupy (np. wymuszenia w stosunku do osób LGBTIQ w celu uzyskania korzyści finansowych).

W sytuacjach, w których wszechobecna jest kultura nietolerancji, podmiot dopuszczający się prześladowania często jest podmiotem niepaństwowym, a podmioty zapewniające ochronę mogą nie być w stanie lub nie chcieć zapewnić ochrony bądź oferowana ochrona jest nieskuteczna lub nietrwała.

4.2. Płeć społeczno-kulturowa

Termin płeć społeczno-kulturowa odnosi się do relacji pomiędzy kobietami i mężczyznami, bazując przede wszystkim na tożsamości, statusie, rolach i obowiązkach przypisanych jednej lub drugiej płci, definiowanych i interpretowanych społecznie i kulturowo ⁽⁵²⁾.

Motyw 40 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

„Równie konieczne jest wprowadzenie wspólnego pojęcia »przynależności do określonej grupy społecznej« jako powodu prześladowania. Definiując szczególną grupę społeczną, należy zwrócić należytą uwagę na aspekty związane z orientacją seksualną lub płcią osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, jeżeli mają one związek z jej uzasadnioną obawą przed prześladowaniem, w tym na tożsamość i ekspresję płciową, które to aspekty mogą być powiązane z określoną tradycją prawną i zwyczajami, prowadzącymi na przykład do okaleczania narządów płciowych, przymusowej sterylizacji czy przymusowej aborcji. W zależności od okoliczności niepełnosprawność może być cechą, którą należy brać pod uwagę przy definiowaniu określonej grupy społecznej”.

⁽⁵²⁾ Biuro UNHCR, [Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej: Wnioski o nadanie statusu uchodźcy ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową, w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu do niej z 1967 r. dotyczącego statusu uchodźców](#), 23 października 2012 r., pkt 47.

Artykuł 10 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

„[...] Aspektom płci, w tym tożsamości oraz ekspresji płciowej, poświęca się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do określonej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę”.

Artykuł 9 ust. 2 lit. f) rozporządzenia w sprawie kwalifikowania

„Akty prześladowania określone w ust. 1 mogą przybierać między innymi formę:

[...]

f) czynów wymierzonych w osoby określonej płci lub w dzieci”.

W niektórych społeczeństwach istnieją dyskryminujące przepisy i praktyki społeczne ukierunkowane wyłącznie na kobiety ze względu na ich płeć. O ile sama obecność takiego przepisu lub praktyki nie pozwala automatycznie stwierdzić istnienia określonej grupy społecznej, o tyle stanowi ona istotną wskazówkę, która wymaga dalszej analizy w kontekście państwa pochodzenia. Obejmuje to ocenę tego, jak głęboko dany przepis lub praktyka są zakorzenione w społecznym postrzeganiu tożsamości płciowej, w jaki sposób są egzekwowane lub stosowane oraz w jaki sposób nieproporcjonalnie wpływają na kobiety. Kompleksowa analiza musi uwzględniać to, czy prawo lub praktyka tworzy odrębną tożsamość kobiet jako grupy.

Do TSUE zwrócono się o orzeczenie w przedmiocie wykładni „przynależności do szczególnej grupy” w kontekście dwóch spraw związanych z płcią.

W sprawie *WS* ⁽⁵³⁾ TSUE orzekł, że w zależności od warunków panujących w państwie pochodzenia **kobiety** jako ogół (zob. pkt [4.2.1. Kobiety jako określona grupa społeczna](#)) można uznać za określoną grupę społeczną. W tym samym wyroku Trybunał uznał, że **kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa lub się od niego uchylają** (zob. pkt [4.2.2. Kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa lub kończą takie małżeństwo](#)), mogą również tworzyć określoną grupę społeczną, w zależności od warunków panujących w kraju pochodzenia.

Ponadto w sprawie *K i L* ⁽⁵⁴⁾ TSUE potwierdził, że – w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia – **kobiety, które podczas pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej „rzeczywiście zidentyfikowały się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet**

⁽⁵³⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis [14](#).

⁽⁵⁴⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#).

i mężczyźni”, można uznać za należące do „określonej grupy społecznej” (zob. pkt [4.2.3. Kobiety identyfikujące się z wartością, jaką jest równość płci](#)).

Wreszcie, oprócz profili, w sprawie których orzekał TSUE, w praktyce często spotykane są również sprawy związane z okaleczaniem żeńskich narządów płciowych (zob. pkt [4.2.4. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych](#)) oraz inne profile (zob. pkt [4.2.5. Inne możliwe profile związane z płcią społeczno-kulturową](#)).

4.2.1. Kobiety jako określona grupa społeczna

W sprawie WS Trybunał orzekł, że w zależności od warunków panujących w państwie pochodzenia **określoną grupę społeczną mogą stanowić zarówno kobiety jako ogół**, jak i bardziej ograniczone grupy kobiet.

TSUE, WS, 2024 ⁽⁵⁵⁾

„[...] art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95 należy interpretować w ten sposób, że w zależności od warunków panujących w państwie pochodzenia można przyjąć przynależność do »szczególnej grupy społecznej« – jako »powód prześladowania« mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – zarówno w odniesieniu do kobiet z tego państwa jako ogółu, jak i do bardziej ograniczonych grup kobiet posiadających wspólną dodatkową cechę”. (pkt 62)

a) Wspólna cecha

Trybunał potwierdził, że **bycie płci żeńskiej stanowi cechę wrodzoną**. Trybunał podkreślił, że nie wyklucza to możliwości posiadania przez kobiety dodatkowych cech wrodzonych lub innych cech wspólnych.

Fakt bycia płci żeńskiej wystarcza do spełnienia pierwszej przesłanki identyfikacji określonej grupy społecznej, jaką są kobiety.

TSUE, WS, 2024 ⁽⁵⁶⁾

„W drugiej kolejności, co się tyczy pierwszej przesłanki identyfikacji »szczególnej grupy społecznej«, przewidzianej w art. 10 ust. 1 lit. d) akapit pierwszy dyrektywy 2011/95 i przypomnianej w pkt 40 niniejszego wyroku, a mianowicie dzielenia co najmniej jednej z trzech cech identyfikujących, o których mowa w tym przepisie, należy zauważyć, że fakt bycia płci żeńskiej stanowi cechę wrodzoną i wystarcza, w konsekwencji, do spełnienia tej przesłanki”. (pkt 49)

„Nie wyklucza to, że kobiety posiadające wspólną dodatkową cechę, taką jak na przykład inna cecha wrodzona, lub wspólną nieusuwalną przeszłość, taką jak szczególna sytuacja

⁽⁵⁵⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis [14](#).

⁽⁵⁶⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis [14](#).

rodzinna, czy też cechę lub przekonanie tak istotne dla tożsamości lub sumienia, że nie należy wymagać od tych kobiet, aby z niej zrezygnowały, mogą również należeć do »szczególnej grupy społecznej« w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95”. (pkt 50)

b) Odrębna tożsamość

Aby ustalić, czy kobiety jako ogół stanowią określoną grupę społeczną w danym kraju pochodzenia, urzędnik prowadzący postępowanie musi ocenić, czy kobiety są zbiorowo postrzegane jako odrębne przez otaczające je społeczeństwo. Obejmuje to kompleksową ocenę tego, w jaki sposób normy społeczne, ramy prawne i kulturowe postawy wobec kobiet kształtują ich tożsamość zbiorową. Ocena musi opierać się na obiektywnym zrozumieniu kontekstu społecznego i należy zadbać, by status kobiet jako grupy społecznej był oceniany w odniesieniu do szerszej dynamiki płci, władzy i prześladowań w danym kraju pochodzenia.

W sprawie WS Trybunał wskazuje, że odrębna tożsamość może wynikać z norm społecznych, moralnych lub prawnych obowiązujących w kraju pochodzenia.

TSUE, WS, 2024 ⁽⁵⁷⁾

„W trzeciej kolejności, jeśli chodzi o drugą przesłankę identyfikacji »szczególnej grupy społecznej«, dotyczącą »odrębnej tożsamości« grupy w państwie pochodzenia, należy stwierdzić, że kobiety mogą być postrzegane w odmienny sposób przez otaczające je społeczeństwo i można uznać ich odrębną tożsamość w tym społeczeństwie, w szczególności ze względu na obowiązujące w ich państwie pochodzenia normy społeczne, moralne lub prawne”. (pkt 52)

Ponadto występowanie dyskryminacji lub prześladowań, jakich doświadczają kobiety ze względu na swoją płeć, może stanowić istotny czynnik przy ustalaniu, że kobiety jako ogół są postrzegane jako odrębna grupa – w szczególności ze względu na normy społeczne, moralne lub prawne obowiązujące w danym kraju pochodzenia.

Fakt, że w danym kraju pochodzenia kobiety są – ze względu na swoją płeć – „narażone na przemoc fizyczną lub psychiczną, w tym na przemoc seksualną i przemoc domową”, potwierdza ustalenie, że kobiety mogą mieć w tym kraju odrębną tożsamość ⁽⁵⁸⁾.

TSUE, WS, 2024 ⁽⁵⁹⁾

„[...] kobiety, jako ogół, można uznać za należące do »szczególnej grupy społecznej« w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95, jeżeli zostanie wykazane, że w ich państwie pochodzenia są one, ze względu na płeć, narażone na przemoc fizyczną lub psychiczną, w tym na przemoc seksualną i przemoc domową”. (pkt 57)

⁽⁵⁷⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14.

⁽⁵⁸⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14, pkt 57.

⁽⁵⁹⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis 14.

c) Związek przyczynowy

W przypadku krajów pochodzenia, dla których ustalono, że kobiety należą do określonej grupy społecznej, **sam fakt, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest kobietą, nie jest wystarczający do uzyskania statusu uchodźcy.**

Należy również spełnić pozostałe kryteria kwalifikacji określone w definicji uchodźcy. W szczególności należy wykazać, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową posiada uzasadnioną obawę przed prześladowaniem ze względu na fakt przynależności do określonej grupy społecznej, jaką są kobiety.

4.2.2. Kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa lub kończą takie małżeństwo

W sprawie WS Trybunał potwierdził, że w krajach, w których przymusowe małżeństwo stanowi normę społeczną, kobiety odmawiające zawarcia przymusowego małżeństwa lub naruszające normę społeczną poprzez zakończenie takiego małżeństwa mogą być uznawane za tworzące określoną grupę społeczną.

a) Wspólna cecha

Trybunał orzekł, że odmowę zawarcia lub zakończenie (przymusowego) małżeństwa można uznać za „wspólną nieusuwalną przeszłość”.

TSUE, WS, 2024 ⁽⁶⁰⁾

„W świetle informacji zawartych w postanowieniu odsyłającym należy w szczególności zauważyć, że fakt, że kobiety uchylały się od przymusowego małżeństwa lub że, w przypadku kobiet pozostających w związku małżeńskim, opuściły one swoje gospodarstwa domowe, można uznać za »wspólną nieusuwalną [...] przeszłość« w rozumieniu tego przepisu”. (pkt 51)

b) Odrębna tożsamość

Kobiety mające wspólną nieusuwalną przeszłość (tj. te, które uchylały się od zawarcia przymusowego małżeństwa lub które pozostawały w związku małżeńskim i opuściły swoje gospodarstwa domowe) mogą zostać uznane za określoną grupę społeczną, jeżeli zostanie wykazane, że są postrzegane jako inne niż otaczające społeczeństwo w kraju pochodzenia.

Odrębna tożsamość może wynikać z istnienia norm społecznych, moralnych lub prawnych, w tym praktyki przymusowego małżeństwa.

Co więcej, występowanie dyskryminacji lub prześladowań wobec kobiet, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa lub które naruszają normy społeczne poprzez zakończenie takiego małżeństwa, może potwierdzać ustalenie, że są one postrzegane jako odmienne

⁽⁶⁰⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis [14](#).

przez otaczające je społeczeństwo. Czyny, o których mowa, mogą obejmować na przykład stygmatyzację, ostracyzm, akty przemocy lub wykluczenie społeczne ⁽⁶¹⁾.

TSUE, WS, 2024 ⁽⁶²⁾

„[...] kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa, w przypadku gdy taką praktyk[ę] można uznać za normę społeczną w ich społeczeństwie, lub naruszają taką normę poprzez zakończenie tego małżeństwa, można uznać za należące do grupy społecznej z odrębną tożsamością w ich państwie pochodzenia, jeżeli z powodu takich zachowań są stygmatyzowane i narażone na potępienie ze strony otaczającego je społeczeństwa, prowadzące do ich wykluczenia społecznego lub aktów przemocy”.
(pkt 58)

4.2.3. Kobiety identyfikujące się z wartością, jaką jest równość płci

W sprawie *K i L* TSUE orzekł, że – w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia – **kobiety, w tym kobiety małoletnie, które podczas ich pobytu w państwie członkowskim rzeczywiście zidentyfikowały się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn**, można uznać za należące do „określonej grupy społecznej”.

TSUE, K i L, 2024 ⁽⁶³⁾

„[...] art. 10 ust. 1 lit. d) i art. 10 ust. 2 dyrektywy 2011/95 należy interpretować w ten sposób, że w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia można uznać za należące do »szczególnej grupy społecznej« – co stanowi »powód prześladowania« mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – kobiety będące obywatelkami tego państwa, w tym kobiety małoletnie, których wspólną cechą jest rzeczywiste zidentyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, [...] które nastąpiło podczas ich pobytu w państwie członkowskim”. (pkt 64)

a) Wspólna cecha

Trybunał orzekł, że fakt, iż rzeczywiste identyfikowanie się kobiety z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, można uznać za **„rys lub przekonanie, na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go”**.

Fakt, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie postrzega siebie jako członkini grupy innych kobiet dzielących tę samą fundamentalną wartość, jest nieistotny. Przekonanie o równości płci jest nierozdzielnie związane z jej tożsamością i nie wymaga przynależności do grupy, aby zostało uznane za cechę kluczową dla jej sumienia i integralności ⁽⁶⁴⁾.

⁽⁶¹⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis [14](#), pkt 58.

⁽⁶²⁾ TSUE, 2024, [WS](#), zob. przypis [14](#).

⁽⁶³⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#).

⁽⁶⁴⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#).

TSUE, K i L, 2024 ⁽⁶⁵⁾

„W tym względzie, po pierwsze, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 34 opinii, rzeczywiste identyfikowanie się danej kobiety z podstawową wartością jaką jest równość kobiet i mężczyzn, w zakresie, w jakim zakłada ono wolę korzystania z tej równości w jej życiu codziennym, oznacza możliwość swobodnego dokonywania własnych wyborów życiowych, w szczególności w odniesieniu do swojej edukacji i kariery zawodowej, zakresu i charakteru swoich działań w sferze publicznej, możliwości osiągnięcia niezależności ekonomicznej poprzez pracę poza domem, życia samotnie lub w rodzinie oraz wyboru partnera, które to wybory mają fundamentalne znaczenie dla określenia jej tożsamości. W tych okolicznościach rzeczywiste identyfikowanie się obywatelki państwa trzeciego z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, można uznać za »[rys] lub [przekonanie], na tyle [istotne] z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go«. W tym względzie bez znaczenia jest okoliczność, że obywatelka ta nie uważa, że tworzy grupę z innymi obywatelkami państw trzecich lub wszystkimi kobietami, które identyfikują się z tą podstawową wartością”. (pkt 44)

Ponadto Trybunał potwierdził, że okoliczność, że młode kobiety, w tym kobiety małoletnie ⁽⁶⁶⁾, przebywały w państwie członkowskim na danym etapie swojego życia, w którym kształtuje się tożsamość danej osoby, oraz że podczas tego pobytu rzeczywiście zidentyfikowały się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, może stanowić „**wspólną nieusuwalną przeszłość**” ⁽⁶⁷⁾.

TSUE, K i L, 2024 ⁽⁶⁸⁾

„[...] okoliczność, że młode kobiety będące obywatelkami państw trzecich przebywały w przyjmującym państwie członkowskim na danym etapie swojego życia, w trakcie którego kształtuje się tożsamość danej osoby, oraz że podczas tego pobytu rzeczywiście zidentyfikowały się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, może stanowić »wspólną nieusuwalną przeszłość« w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) akapit pierwszy tiret pierwsze dyrektywy 2011/95”. (pkt 45)

Identyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, niekoniecznie wymaga przynależności politycznej lub religijnej. W niektórych kontekstach taka identyfikacja może jednak łączyć się z przekonaniami politycznymi lub religijnymi, a prześladowania ze względu na tę identyfikację mogą mieć wiele powodów. Gdy zaangażowanie danej osoby na rzecz równości płci zbiega się z wartościami politycznymi lub religijnymi, prześladowanie ze względu na takie przekonania można przypisać zarówno przynależności do określonej grupy społecznej, jak i poglądom politycznym lub religii. W takich

⁽⁶⁵⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#).

⁽⁶⁶⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#), pkt 45.

⁽⁶⁷⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#), pkt 45.

⁽⁶⁸⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis [16](#).

przypadkach prześladowanie nie wynika tylko z samego przekonania o równości kobiet i mężczyzn, lecz także z faktu, że przekonanie to może wpisywać się w szersze ideologie polityczne lub religijne, co sprawia, że dana osoba jest narażona na prześladowanie z wielu powodów mieszczących się w definicji uchodźcy ⁽⁶⁹⁾.

Organ rozstrzygający musi upewnić się, że osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową **rzeczywiście** identyfikują się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, tj. że starają się z niej korzystać w życiu codziennym oraz że wartość ta stanowi integralną część ich tożsamości. Od osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową **nie należy oczekiwać ukrywania takiej identyfikacji lub zachowywania powściągliwości** przy jej wyrażaniu ⁽⁷⁰⁾.

➤ **Identyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn**

Trybunał przedstawił elementy tego, co należy rozumieć przez pojęcie „kobiet identyfikujących się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn”. Według Trybunału dla kobiety oznacza to:

„możliwość swobodnego dokonywania własnych wyborów życiowych, w szczególności w odniesieniu do swojej edukacji i kariery zawodowej, zakresu i charakteru swoich działań w sferze publicznej, możliwości osiągnięcia niezależności ekonomicznej poprzez pracę poza domem, życia samotnie lub w rodzinie oraz wyboru partnera, które to wybory mają fundamentalne znaczenie dla określenia jej tożsamości” ⁽⁷¹⁾.

Trybunał potwierdził, że rzeczywiste zidentyfikowanie się osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, które nastąpiło podczas jej pobytu w państwie członkowskim, **nie może zostać uznane za okoliczność wywołaną celowo przez samą tę osobę** po opuszczeniu kraju pochodzenia. Ponadto **nie można tego uznać za działalność, w którą osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zaangażowała się** po opuszczeniu kraju pochodzenia **wyłącznie lub głównie w celu stworzenia warunków koniecznych do ubiegania się o ochronę międzynarodową** w rozumieniu art. 5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania ⁽⁷²⁾.

b) Odrębna tożsamość

Kobiety, które podczas pobytu w państwie członkowskim rzeczywiście identyfikują się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, mogą mieć odrębną tożsamość w swoim kraju pochodzenia, ponieważ mogą być postrzegane jako odmienne ze względu na tę identyfikację oraz w wyniku norm **społecznych, moralnych lub prawnych** ⁽⁷³⁾.

⁽⁶⁹⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 52.

⁽⁷⁰⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 63.

⁽⁷¹⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 44.

⁽⁷²⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 62.

⁽⁷³⁾ TSUE, 2024, [K i L](#), zob. przypis 16, pkt 49.

4.2.4. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje okaleczanie żeńskich narządów płciowych jako wszystkie zabiegi polegające na częściowej lub całkowitej resekcji zewnętrznych kobiecych organów płciowych lub okaleczeniu kobiecych organów płciowych w inny sposób z przyczyn niemedycznych⁽⁷⁴⁾.

Okaleczanie żeńskich narządów płciowych jest szkodliwym zwyczajem uznawanym za naruszenie praw człowieka dziewcząt i kobiet⁽⁷⁵⁾.

Jak wspomniano powyżej, motyw 40 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania wyraźnie odnosi się do aspektów powiązanych z „określoną tradycją prawną i zwyczajami, prowadzącymi na przykład do okaleczania narządów płciowych”, na które to aspekty należy zwrócić należytą uwagę podczas oceny wniosku.

a) Wspólna cecha

W zależności od konkretnego kontekstu w kraju pochodzenia określona grupa społeczna może się składać z kobiet i dziewcząt, których wspólną cechą jest to, że nie zostały poddane zabiegowi okaleczenia żeńskich narządów płciowych zgodnie z lokalną tradycją lub w dalszym ciągu odmawiają poddania się takiemu zabiegowi. Grupę tę można określić za pomocą wielu aspektów: może opierać się na cechach wrodzonych (takich jak wiek, płeć czy pochodzenie etniczne), wspólnej przeszłości (na przykład decyzji o niepoddaniu się zabiegowi okaleczania żeńskich narządów płciowych) lub na cesze lub światopoglądzie istotnych z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, w szczególności osobistym lub kulturowym sprzeciwie wobec okaleczania żeńskich narządów płciowych.

Do grupy tej mogłyby również należeć kobiety i dziewczęta, które zostały już poddane zabiegowi okaleczenia żeńskich narządów płciowych, lecz mimo to nadal mogą zostać poddane innemu rodzajowi okaleczania żeńskich narządów płciowych⁽⁷⁶⁾.

b) Odrębna tożsamość

Aby ustalić, czy grupa kobiet i dziewcząt, które nie zostały poddane zabiegowi okaleczania żeńskich narządów płciowych zgodnie z lokalnymi zwyczajami, stanowi określoną grupę społeczną, należy ocenić, czy grupa ta posiada odrębną tożsamość w danym kraju pochodzenia. Obejmuje to zbadanie, czy takie kobiety i dziewczęta są postrzegane jako inne niż otaczające je społeczeństwo.

W krajach lub regionach, gdzie okaleczanie żeńskich narządów płciowych jest powszechną praktyką, kobiety i dziewczęta, które nie zostały jej poddane lub które – zgodnie z lokalnymi

⁽⁷⁴⁾ WHO, *Klasyfikacja okaleczania żeńskich narządów płciowych*, 2007.

⁽⁷⁵⁾ WHO, *Eliminowanie zjawiska okaleczania żeńskich narządów płciowych – oświadczenie międzyagencyjne* [OHCHR, UNAIDS, UNDP, ECA, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNIFEM, WHO](#), s. 8.

⁽⁷⁶⁾ Biuro UNHCR, *Wytyczne dotyczące ubiegania się o azyl ze względu na okaleczanie żeńskich narządów płciowych*, maj 2009 r., s. 5, pkt 6.

normami – nie zostały jej poddane „wystarczająco”, mogą być postrzegane jako odmienne i odrębne od tych, które przeszły ten zabieg. O ich odrębnej tożsamości może świadczyć ostracyzm społeczny, ponieważ te kobiety i dziewczęta mogą być napiętnowane przez swoją społeczność jako „nieczyste” lub „moralnie wątpliwe”. Na przykład odrzucenie społeczne może przejawiać się w tym, że mężczyźni odmawiają małżeństwa z kobietami, które nie zostały poddane okaleczaniu żeńskich narządów płciowych, co dodatkowo izoluje je od szerszej struktury społecznej.

Ponadto kobiety i dziewczęta, które aktywnie sprzeciwiają się okaleczaniu żeńskich narządów płciowych lub odmawiają udziału w tej szkodliwej praktyce, mogą być postrzegane jako naruszające głęboko zakorzenione normy społeczne, co naraża je na poważną stygmatyzację i dyskryminację. Nie dotyczy to wyłącznie samych kobiet i dziewcząt – może również obejmować mężczyzn, którzy sprzeciwiają się okaleczaniu żeńskich narządów płciowych w imieniu swoich córek. W takich kontekstach zarówno odmowa podporządkowania się oczekiwaniom społecznym dotyczącym tej praktyki, jak i aktywny sprzeciw wobec niej mogą stanowić podstawę do wyodrębnienia wyraźnej i możliwej do zdefiniowania grupy społecznej, wobec której może być skierowane prześladowanie lub która jest narażona na poważną krzywdę.

c) Związek przyczynowy

Stwierdzenie przynależności osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej (w tym przypadku mogłyby to być „dziewczęta lub kobiety, które nie zostały poddane zabiegowi okaleczenia żeńskich narządów płciowych lub nie zgodziły się na poddanie się takiemu zabiegowi w państwie X”) nie jest wystarczającym powodem kwalifikującym ją do uzyskania statusu uchodźcy.

Należy spełnić również pozostałe kryteria definicji uchodźcy. W szczególności musi istnieć związek przyczynowy między przynależnością osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej a uzasadnioną obawą przed prześladowaniem lub brakiem ochrony przed takim prześladowaniem.

W tym przypadku, tj. gdy obawa przed prześladowaniem polega na obawie przed koniecznością poddania się zabiegowi okaleczenia żeńskich narządów płciowych, związek przyczynowy między aktem prześladowania a powodem takiego prześladowania będzie łatwy do ustalenia. Ponadto może również istnieć inne ryzyko prześladowań, takie jak dotkliwe formy dyskryminacji lub wykluczenia.

4.2.5. Inne możliwe profile związane z płcią społeczno-kulturową

Poniżej znajduje się wykaz często spotykanych przykładów kobiet, które dzielą dodatkowe wspólne cechy, mogące potencjalnie sprawiać, że kobiety te tworzą określoną grupę społeczną w określonych krajach pochodzenia. Należy podkreślić, że przykłady te nie mają uniwersalnego zastosowania do wszystkich krajów lub społeczeństw. Uznanie istnienia określonej grupy społecznej zawsze musi być oceniane w konkretnym kontekście kraju pochodzenia, z uwzględnieniem unikalnych uwarunkowań kulturowych, prawnych

i społecznych, które mogą mieć wpływ na rozpoznanie tej grupy oraz na ryzyko, na jakie jej członkinie mogą być narażone. W związku z tym każdy przypadek należy ocenić na podstawie dogłębnego zrozumienia lokalnego kontekstu i doświadczeń kobiet w tym konkretnym społeczeństwie.

- **Kobiety, które padły ofiarą gwałtu lub innych form przemocy seksualnej** i są stygmatyzowane przez otaczające społeczeństwo.
- **Kobiety, które były wcześniej prostytutkami** i mierzą się z wykluczeniem lub innymi formami dyskryminacji, kar lub złego traktowania.
- **Kobiety, które padły ofiarą handlu ludźmi** i mierzą się z wykluczeniem ze strony rodziny i całego społeczeństwa (zob. pkt [4.4. Ofiary handlu ludźmi](#)).
- **Kobiety nieprzestrzegające obyczajów społecznych**, np. kobiety, które, opierając się na głębokim przekonaniu, odmawiają przestrzegania tradycyjnych norm kulturowych związanych z „oczekiwaną” rolą kobiety w rodzinie. Obejmuje to profile opisane w pkt [4.2.2. Kobiety, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa lub kończą takie małżeństwo](#), oraz pkt [4.2.3. Kobiety identyfikujące się z wartością, jaką jest równość płci](#).

4.3. Dzieci

Zgodnie z Konwencją o prawach dziecka „dziecko” oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat.

Motyw 37 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania brzmi następująco:

„W zależności od okoliczności akty prześladowania wymierzone w osoby określonej płci lub w dzieci mogą obejmować, między innymi, rekrutację nieletnich, okaleczanie narządów płciowych, przymusowe małżeństwa, handel dziećmi i pracę dzieci oraz handel ludźmi w celu wykorzystywania seksualnego”.

Na sytuację dzieci znaczący wpływ mogą mieć takie czynniki jak ich rzeczywisty wiek (zwłaszcza bardzo małe dzieci) oraz brak wspierających powiązań społecznych. Elementy te należy zawsze dokładnie rozważyć przy określaniu, czy dzieci należą do określonej grupy społecznej.

Poniżej znajduje się wykaz często spotykanych przykładów grup dzieci, które – ze względu na wspólne cechy – mogą być uznane za określoną grupę społeczną w określonych krajach pochodzenia. Należy jednak stanowczo podkreślić, że przykłady te nie mają zastosowania uniwersalnego i nie odnoszą się do wszystkich krajów ani społeczeństw. Istnienie i uznanie określonej grupy społecznej musi być oceniane w konkretnym kontekście kraju pochodzenia, a nawet poszczególnych regionów w jego obrębie.

- **Dziewczęta, których narządy płciowe nie zostały okaleczone i które odmawiają poddania się zabiegowi okaleczania żeńskich narządów płciowych** (zob. profil w pkt [4.2.5. Inne możliwe profile związane z płcią społeczno-kulturową](#)).

- **Dzieci, które odmawiają przestrzegania tradycyjnych norm kulturowych, postrzegane jako inne niż otaczające społeczeństwo**, np. dziewczęta podejmujące naukę lub chodzące do szkoły w społeczeństwach, w których dostęp do edukacji zarezerwowany jest dla chłopców; dzieci, które nie zgadzają się na zawarcie małżeństwa pod przymusem.
- **Ofiary handlu dziećmi, które mierzą się z ostracyzmem** (zob. pkt [4.4. Ofiary handlu ludźmi](#)). Dzieci są szczególnie narażone na handel ludźmi, w tym na wykorzystywanie seksualne, zawieranie związków małżeńskich, pracę w gospodarstwie domowym, współczesne niewolnictwo, żebractwo, nielegalną adopcję, działalność przestępczą.
- **Dzieci oskarżone o uprawianie czarów.**

4.4. Ofiary handlu ludźmi

Dyrektywa 2011/36/UE ⁽⁷⁷⁾ zawiera definicję handlu ludźmi.

Artykuł 2 dyrektywy 2011/36/UE

- „1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności następujących czynów umyślnych:
- Werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, w tym wymiana lub przekazanie kontroli nad tymi osobami, z zastosowaniem groźby lub przemocy bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępów, poprzez nadużycie uprawnień lub wykorzystanie sytuacji bezbronności, lub też wręczenie lub przyjęcie płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku.
2. Sytuacja bezbronności zachodzi wówczas, gdy dana osoba nie ma innego – realnego lub możliwego do zaakceptowania – wyboru niż poddanie się nadużyciu.
3. Wyzysk obejmuje, w szczególności, wyzyskanie innych osób do prostytucji lub innych form wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, w tym żebractwo, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, wyzyskiwanie do działalności przestępczej lub usunięcie organów, lub wyzyskiwanie do macierzyństwa zastępczego, przymusowego małżeństwa lub nielegalnej adopcji”.

Przypadki handlu ludźmi mogą się odnosić do szeregu okoliczności:

- osoby, które **padły ofiarą handlu ludźmi w swoim kraju pochodzenia i które uciekły** do kraju azylu, aby ubiegać się o ochronę międzynarodową;

⁽⁷⁷⁾ [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE](#) z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.U. L 101 z 15.4.2011).

- osoby, które **padły ofiarą handlu ludźmi poza swoim krajem pochodzenia** – w kraju trzecim (np. kraju tranzytu) lub w kraju azylu – i które ubiegają się o ochronę międzynarodową;
- osoby, które nigdy nie padły ofiarą handlu ludźmi, ale się go **obawiają** w swoim kraju pochodzenia, i które uciekły z kraju azylu, aby ubiegać się o ochronę międzynarodową.

Niniejsza sekcja została poświęcona określonym grupom społecznym, w skład których wchodziłyby ofiary handlu ludźmi. Nie opisano w niej przypadków osób, które nigdy nie padły ofiarą handlu ludźmi i które narażone są na ryzyko handlu ludźmi ze względu na swoją przynależność do określonej grupy społecznej.

4.4.1. Wspólna cecha

Byłe ofiary handlu ludźmi można uznać za grupę osób, które w przeszłości padły ofiarą handlu ludźmi, co może być postrzegane jako „wspólna nieusuwalna przeszłość”.

4.4.2. Odrębna tożsamość

Aby stwierdzić istnienie określonej grupy społecznej, należy zbadać, czy grupa, którą definiuje się ze względu na wspólną cechę, posiada odrębną tożsamość w danym kraju pochodzenia.

Fakt, że ofiary handlu ludźmi są stygmatyzowane, wykluczane lub dyskryminowane w swoim państwie lub obszarze pochodzenia może wskazywać na to, że są one postrzegane jako inne niż otaczające społeczeństwo, a zatem kryterium dotyczące odrębnej tożsamości określone w art. 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie kwalifikowania zostało spełnione. Postrzeganie to często będzie zależało od rodzaju wykorzystywania, jakiego doświadczyła ofiara. Na przykład ofiary wyzysku pracowników lub kradzieży organów mogą być postrzegane inaczej niż ofiary wykorzystywania seksualnego.

4.4.3. Związek przyczynowy

Określenie przynależności osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej (w tym przypadku mogłyby to być „byłe ofiary” handlu ludźmi) nie wystarczy, by osoba ta kwalifikowała się do uzyskania statusu uchodźcy.

Należy spełnić również pozostałe kryteria definicji uchodźcy. W szczególności musi istnieć związek przyczynowy między przynależnością osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej, w skład której wchodzi „byłe ofiary handlu ludźmi”, a uzasadnioną obawą przed prześladowaniem lub brakiem ochrony przed takim prześladowaniem.

Jako członek określonej grupy społecznej, w skład której wchodzi „byłe ofiary handlu ludźmi”, osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może być narażona na różnego rodzaju akty prześladowania, takie jak represje, dotkliwe formy dyskryminacji lub wykluczenia.

W tym drugim przypadku sytuacja wyglądałaby następująco:

4.5. Osoby z niepełnosprawnościami i chorobami

W niniejszej sekcji można dowiedzieć się więcej na temat różnych profili, np. osób żyjących od urodzenia z niepełnosprawnościami lub z wadami wrodzonymi, osób z niepełnosprawnościami nabytymi w wyniku wojny lub jej następstw bądź w wyniku wypadku lub osób cierpiących na różnego rodzaju poważne choroby.

4.5.1. Wspólna cecha

Osoby z niepełnosprawnościami lub chorobami, w tym chorobami genetycznymi, można uznać za osoby posiadające wspólne cechy wrodzone lub wspólną nieusuwalną przeszłość, w zależności od indywidualnej sytuacji danej osoby.

4.5.2. Odrębna tożsamość

Dyskryminacja i stygmatyzacja osób z niepełnosprawnościami lub określonymi chorobami może przybierać różne formy i wynikać z przepisów, obyczajów, tradycji lub mitów. W zależności od sytuacji osobistej dyskryminacja może się odnosić do wszystkich obszarów życia społecznego, w tym dostępu do edukacji, zatrudnienia lub opieki zdrowotnej, a bardziej ogólnie do korzystania z wielu różnych praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

4.5.3. Związek przyczynowy

Określenie przynależności osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej (w tym przypadku mogłyby to być „osoby z [nazwa niepełnosprawności lub choroby]) nie wystarczy, by osoba ta kwalifikowała się do uzyskania statusu uchodźcy.

Należy spełnić również pozostałe kryteria definicji uchodźcy. W szczególności musi istnieć związek przyczynowy między przynależnością osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej a uzasadnioną obawą przed prześladowaniem lub brakiem ochrony przed takim prześladowaniem.

W niektórych przypadkach osoby z niepełnosprawnościami lub cierpiące na określone schorzenia fizyczne lub psychiczne mogą być narażone na poważne naruszenie praw człowieka i w związku z tym mogą mieć uzasadnione obawy przed zabójstwem, torturami lub nieludzkim lub poniżającym traktowaniem lub karaniem. W zależności od kontekstu w danym kraju pochodzenia oraz indywidualnej sytuacji dotkliwa dyskryminacja i stygmatyzacja osób

z niepełnosprawnościami lub chorobami może również stanowić prześladowanie w rozumieniu art. 9 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Podobnie jak w przypadku wszystkich profili i przykładów, o których mowa w niniejszych wytycznych, poniższe profile mają na celu zilustrowanie stosowania zasad opisanych w poprzednich sekcjach. Nie należy ich traktować jako określonych grup społecznych w kategoriach abstrakcyjnych, ponieważ istnienie określonych grup społecznych można stwierdzić jedynie w zależności od konkretnego kontekstu w kraju pochodzenia.

4.5.4. Osoby z niepełnosprawnościami

Do osób z niepełnosprawnościami zaliczają się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami ⁽⁷⁸⁾.

a) Wspólna cecha

W zależności od sytuacji osobistej osoby z niepełnosprawnościami mogą zostać uznane za posiadające wspólną cechę wrodzoną lub posiadające wspólną nieusuwalną przeszłość.

b) Odrębna tożsamość

W zależności od konkretnego kontekstu w kraju pochodzenia i sytuacji osobistej osoby z niepełnosprawnościami mogą doświadczać dyskryminacji i stygmatyzacji w wielu dziedzinach życia. Taka dyskryminacja i stygmatyzacja wobec osób posiadających pewien rodzaj niepełnosprawności może wskazywać na to, że osoby te są postrzegane jako inne niż otaczające społeczeństwo i w związku z tym posiadają odrębną tożsamość w swoim kraju pochodzenia ⁽⁷⁹⁾.

c) Związek przyczynowy

Określenie przynależności osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej (w tym przypadku mogłyby to być „osoby z [nazwa niepełnosprawności]”) nie wystarczy, by osoba ta kwalifikowała się do uzyskania statusu uchodźcy.

Należy spełnić również pozostałe kryteria definicji uchodźcy. W szczególności musi istnieć związek przyczynowy między przynależnością osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej a uzasadnioną obawą przed prześladowaniem lub brakiem ochrony przed takim prześladowaniem.

W zależności od warunków panujących w kraju pochodzenia i sytuacji indywidualnej członkowie określonej grupy społecznej, w skład której wchodzi „osoby

⁽⁷⁸⁾ Artykuł 1 [Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz Protokół fakultatywny](#) (A/RES/61/106), konwencja została przyjęta 13 grudnia 2006 r. w siedzibie ONZ w Nowym Jorku, weszła w życie 3 maja 2008 r.

⁽⁷⁹⁾ ONZ, [Sprawozdanie Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka – równość i niedyskryminacja zgodnie z art. 5 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych](#), 9 grudnia 2016 r., s. 4, pkt 6.

z niepełnosprawnością”, mogą być narażeni na różne akty prześladowania, w tym na poważne naruszenie praw człowieka.

Może też dojść do sytuacji, w której dyskryminacja i stygmatyzacja osób z niepełnosprawnościami stanowi prześladowanie w rozumieniu art. 9 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

4.5.5. Osoby z albinizmem

Albinizm jest rzadkim, niezakaźnym schorzeniem dziedziczonym genetycznie, które dotyka osoby na całym świecie bez względu na pochodzenie etniczne lub płeć. Albinizm wywołany jest znacznym niedoborem melaniny i charakteryzuje się częściowym lub całkowitym brakiem pigmentu w skórze, włosach i oczach ⁽⁸⁰⁾.

a) Wspólna cecha

Osoby z albinizmem mogą zostać uznane za posiadające wspólne cechy wrodzone.

b) Odrębna tożsamość

W zależności od kontekstu w danym kraju pochodzenia osoby z albinizmem mogą być narażone na liczne formy dyskryminacji wynikające z przepisów, tradycji, obyczajów lub mitów ⁽⁸¹⁾.

Tego rodzaju dyskryminacja może pozwalać na przyjęcie, że osoby z albinizmem są postrzegane jako inne niż otaczające społeczeństwo, a zatem posiadają odrębną tożsamość w tych konkretnych państwach, w których taka dyskryminacja istnieje.

c) Związek przyczynowy

Określenie przynależności osoby obiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej (w tym przypadku mogłyby to być „osoby z albinizmem”) nie wystarczy, by osoba ta kwalifikowała się do uzyskania statusu uchodźcy.

Należy spełnić również pozostałe kryteria definicji uchodźcy. W szczególności musi istnieć związek przyczynowy między przynależnością osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej a uzasadnioną obawą przed prześladowaniem lub brakiem ochrony przed takim prześladowaniem.

W zależności od kontekstu w danym kraju pochodzenia i indywidualnej sytuacji osoby z albinizmem mogą być narażone na poważne naruszenie praw człowieka, w tym zabójstwo, tortury lub nieludzkie lub poniżające traktowanie.

Dotkliwa dyskryminacja i stygmatyzacja osób z albinizmem może również stanowić prześladowanie w rozumieniu art. 9 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

⁽⁸⁰⁾ Rada Praw Człowieka, [Sprawozdanie niezależnego eksperta w sprawie korzystania z praw człowieka przez osoby z albinizmem](#), A/HRC/31/63, 18 stycznia 2016 r., s. 5, pkt 12.

⁽⁸¹⁾ Rada Praw Człowieka, [Sprawozdanie niezależnego eksperta w sprawie korzystania z praw człowieka przez osoby z albinizmem](#), A/HRC/31/63, 18 stycznia 2016 r., s. 6, pkt 14 i 16.

Najważniejsze kwestie do zapamiętania

W całym poradniku powtarza się siedem ogólnych kwestii. Wymieniono je tutaj jako najważniejsze kwestie, o których zawsze należy pamiętać, gdy zajmujemy się tematem przynależności do określonej grupy społecznej.

Przynależność do określonej grupy społecznej sama w sobie jest niewystarczająca, by kwalifikować się do uzyskania statusu uchodźcy. Muszą być spełnione również inne elementy definicji uchodźcy, w tym istnienie uzasadnionej obawy przed prześladowaniem i związek przyczynowy między taką obawą a jej powodem.

- Samo określenie przynależności osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do określonej grupy społecznej nie wystarczy, by kwalifikowała się do uzyskania statusu uchodźcy. W rzeczy samej – należy spełnić również pozostałe kryteria definicji uchodźcy. W szczególności osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową musi mieć uzasadnioną obawę przed prześladowaniem i musi istnieć związek przyczynowy między jej przynależnością do określonej grupy społecznej a prześladowaniem (lub brakiem ochrony przed takim prześladowaniem) i należy stwierdzić, że w kraju pochodzenia nie jest dostępna jakakolwiek ochrona.
- W kontekście oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej przynależność do określonej grupy społecznej jest przedmiotem dyskusji jedynie w związku z obawą przed prześladowaniem. Pojęcie przynależności do określonej grupy społecznej nie jest pojęciem wyodrębnionym. Należy je analizować jedynie w sytuacji, gdy można ustalić istnienie obawy przed prześladowaniem w danym kraju pochodzenia.

Więcej informacji można znaleźć w pkt [3.5 Związek przyczynowy \(z powodu\)](#).

W skład określonej grupy społecznej wchodzi osoby, które posiadają wspólne cechy inne niż zwykła obawa przed prześladowaniem.

- Mimo że przynależność do określonej grupy społecznej nie powinna być oceniana poza kontekstem obawy przed prześladowaniem, wspólna obawa przed prześladowaniem sama w sobie nie wystarcza, aby stwierdzić istnienie określonej grupy społecznej. Innymi słowy grupa nie może istnieć wyłącznie ze względu na fakt, że jest narażona na prześladowanie.

Więcej informacji można znaleźć w pkt [3.2 Wspólna cecha](#).

Istnienie określonej grupy społecznej należy zawsze analizować zgodnie z warunkami panującymi w kraju pochodzenia oraz w odniesieniu do otaczającego społeczeństwa.

- Istnienie określonej grupy społecznej zależy od kontekstu krajowego w kraju pochodzenia. W szczególności należy stwierdzić istnienie odrębnej tożsamości w odniesieniu do danego państwa, w którym grupa powinna być „postrzegana jako inna niż otaczające społeczeństwo”.
- W związku z tym nie można określić lub wskazać wykazu profili, które w ujęciu abstrakcyjnym stanowiłyby określone grupy społeczne, a ich istnienie byłoby uzasadnione niezależnie od kraju pochodzenia. Wszystkie przykłady przedstawione w tym poradniku mają jedynie na celu zilustrowanie podstawowej analizy prawnej.

Więcej informacji można znaleźć w pkt [3.3 Odrębna tożsamość](#).

Definicja „przynależności do określonej grupy społecznej” jest zgodna z podejściem kumulatywnym.

- Artykuł 10 ust. 1 lit. d) rozporządzenia w sprawie kwalifikowania stanowi, że muszą być spełnione kumulatywnie dwie przesłanki, aby można było stwierdzić istnienie określonej grupy społecznej: wspólne cechy oraz postrzegana odrębna tożsamość.

Więcej informacji można znaleźć w pkt [3.1 Podejście kumulatywne](#).

Wielkość grupy nie jest istotna.

- O ile to możliwe, bardziej wskazane może być określenie konkretniejszych grup. Rzeczywista liczba ludności wchodząca w skład określonej grupy społecznej, tak jak i inne powody prześladowania, nie ma jednak znaczenia dla ustalenia jej istnienia.

Więcej informacji można znaleźć w pkt [3.4 Przynależność](#).

Spójność grupy nie jest wymagana.

- Spójność wśród członków grupy nie jest wymogiem. Członkowie grupy nie muszą się znać ani być w jakikolwiek sposób ze sobą powiązani.

Więcej informacji można znaleźć w pkt [3.4 Przynależność](#).

Nie wszyscy członkowie grupy muszą być narażeni na prześladowanie.

- Nie wszyscy członkowie grupy muszą stać się celem prześladowań.

Więcej informacji można znaleźć w pkt [3.6 Szczególne okoliczności](#).

5. Orzecznictwo UE

Poniżej przedstawiono orzecznictwo TSUE, które zostało uwzględnione na potrzeby niniejszego poradnika:

TSUE, *Streszczenie wyroku – X, Y oraz Z, 2013* (fragmenty) ⁽⁸²⁾

„1. Artykuł 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2004/83 w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony należy interpretować w ten sposób, że istnienie przepisów karnych, które dotyczą specyficznie osób o orientacji homoseksualnej, pozwala na przyjęcie, iż osoby te należy uznać za tworzące określoną grupę społeczną.

Artykuł 10 ust. 1 dyrektywy, który definiuje pojęcie szczególnej grupy społecznej, do której przynależność może być podstawą rzeczywistej obawy przed prześladowaniem, wymaga w szczególności spełnienia dwóch kumulatywnych przesłanek. Z jednej strony członkowie grupy muszą mieć wspólne cechy wrodzone lub wspólne pochodzenie, których nie można zmienić, albo wspólne cechy lub wierzenia tak ważne dla tożsamości lub świadomości, że nie można zmuszać danej osoby do odstąpienia od nich. Z drugiej zaś strony grupa ta musi posiadać odrębną tożsamość w danym państwie trzecim z tego względu, że jest postrzegana jako odrębna od otaczającego społeczeństwa.

Co się tyczy pierwszej z tych przesłanek, bezsporne jest, że orientacja seksualna stanowi cechę tak ważną dla tożsamości danej osoby, iż osoby tej nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy. Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w art. 10 ust. 1 lit. d) akapit drugi dyrektywy 2004/83, z którego wynika, że w zależności od warunków panujących w państwie pochodzenia szczególna grupa społeczna może stanowić grupę opartą na wspólnych cechach związanych z orientacją seksualną. Druga z wymienionych powyżej przesłanek wymaga, by w danym państwie pochodzenia grupa, której członkowie mają taką samą orientację seksualną, posiadała odrębną tożsamość z tego względu, że jest postrzegana przez otaczające ją społeczeństwo jako odmienna.

(por. pkt 44–47, 49; pkt 1 sentencji)

2. Artykuł 9 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2004/83 w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osób, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony, w związku z art. 9 ust. 2 lit. c) tego aktu należy interpretować w ten sposób, że sama penalizacja zachowań seksualnych nie stanowi jako taka aktu prześladowania. Natomiast karę pozbawienia wolności, która grozi za popełnienie czynu homoseksualnego i jest faktycznie stosowana w państwie pochodzenia, które przyjęło tego rodzaju uregulowanie, należy uznać za nieproporcjonalną lub dyskryminującą, a w rezultacie za stanowiącą akt prześladowania.

⁽⁸²⁾ TSUE, *Streszczenie – wyrok Trybunału (czwarta izba), sprawy połączone od C-199/12 do C-201/12 – X, Y oraz Z*, 7 listopada 2013 r. Odniesienie do pełnego wyroku w przypisie 9.

W tych okolicznościach, jeżeli osoba ubiegająca się o azyl powoła się na istnienie w państwie jej pochodzenia przepisów penalizujących zachowania homoseksualne, organy krajowe mają obowiązek rozważenia – w ramach dokonywanej przez siebie na podstawie art. 4 dyrektywy 2004/83 oceny faktów i okoliczności – wszystkich istotnych danych odnoszących się do państwa pochodzenia, w tym również ustaw i rozporządzeń państwa pochodzenia oraz sposobów, w jaki są one wykonywane, zgodnie z tym, co przewiduje art. 4 ust. 3 lit. a) dyrektywy. W ramach tego badania do wspomnianych organów należy ustalenie, czy w państwie pochodzenia wnioskodawcy przewidziana przez ustawodawstwo kara pozbawienia wolności jest faktycznie orzekana w praktyce. To właśnie w świetle tych ustaleń organy krajowe powinny zdecydować, czy należy uznać, że wnioskodawca faktycznie ma uzasadnione podstawy do obaw, iż w razie powrotu do państwa swojego pochodzenia stanie się ofiarą prześladowań.

(por. pkt 58–61; pkt 2 sentencji)

3. Artykuł 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2004/83 w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony, w związku z art. 9 ust. 2 lit. c) tego aktu należy interpretować w ten sposób, że wyłącznie te zachowania homoseksualne, które są uznawane za przestępcze zgodnie z prawem krajowym państw członkowskich, są wyłączone z zakresu stosowania tej dyrektywy. Rozpatrując wniosek o nadanie statusu uchodźcy, właściwe organy nie mogą zasadnie oczekiwać, że w celu uniknięcia ryzyka prześladowań osoba ubiegająca się o azyl będzie ukrywała swój homoseksualizm w państwie swojego pochodzenia lub będzie zachowywać powściągliwość w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej.

W tym względzie wymaganie od członków grupy społecznej, których łączy ta sama orientacja seksualna, że będą ukrywać tę orientację, stoi w sprzeczności z samym uznaniem jej za cechę tak ważną dla tożsamości danej osoby, że osoby tej nie można zmuszać do odstąpienia od owej cechy. Wynika stąd, że zainteresowanemu należy przyznać status uchodźcy zgodnie z art. 13 dyrektywy, jeżeli dowiedzione zostanie, że w razie powrotu do państwa jego pochodzenia jego orientacja homoseksualna narazi go na rzeczywiste ryzyko prześladowań w rozumieniu art. 9 ust. 1 dyrektywy, zaś fakt, że mógłby on uniknąć takiego ryzyka poprzez zachowanie większej niż osoba heteroseksualna powściągliwości w wyrażaniu swojej orientacji seksualnej, nie powinien być w tym względzie brany pod uwagę.

*(por. pkt 70, 75, 76; pkt 3 sentencji)”.
”*

TSUE, Streszczenie wyroku – F, 2018 (fragmenty) ⁽⁸³⁾

(zob. pkt 28, 29)

Z tego względu w ramach oceny faktów i okoliczności, o której mowa w art. 4 tej dyrektywy, przeprowadzanej w kontekście rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej uzasadnionego obawą przed prześladowaniem ze względu na orientację seksualną nie zawsze trzeba dokonywać oceny wiarygodności oświadczeń wnioskodawcy odnośnie do jego orientacji seksualnej.

⁽⁸³⁾ TSUE, [Streszczenie – wyrok Trybunału \(trzecia izba\), sprawa C-473/16 – F](#), 25 stycznia 2018 r. Odniesienie do pełnego wyroku w przypisie 11.

TSUE, *Streszczenie wyroku – Ahmedbekova*, 2018 (fragmenty) ⁽⁸⁴⁾

„5. Wniesienia przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową skargi przeciwko swojemu państwu pochodzenia do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka należy co do zasady traktować – w ramach oceny powodów prześladowania, o których mowa w art. 10 dyrektywy 2011/95 – nie jako dowód przynależności tej osoby do »szczególnej grupy społecznej« w rozumieniu ust. 1 lit. d) tego artykułu, lecz jako powód prześladowania z powodu »opinii politycznych« w rozumieniu ust. 1 lit. e) tego artykułu, pod warunkiem że istnieją uzasadnione powody do obaw, że owo wniesienie skargi jest postrzegane przez władze tego państwa jako akt stanowiący działalność opozycyjną, wobec którego mogłyby one rozważyć zastosowanie represji.

W tym względzie należy zauważyć, że art. 10 ust. 1 dyrektywy 2011/95 powinien być interpretowany w związku z ust. 2 tego artykułu. Zgodnie z art. 10 ust. 2 podczas dokonywania oceny, czy obawa wnioskodawcy przed prześladowaniem jest uzasadniona, bez znaczenia jest, czy wnioskodawca rzeczywiście odznacza się rasową, religijną, narodowościową, społeczną lub polityczną cechą powodującą prześladowanie, jeżeli tylko taka cecha jest przypisywana wnioskodawcy przez podmiot dopuszczający się prześladowania.

W związku z powyższym, niezależnie od kwestii, czy wniesienie skargi obywatela Azerbejdżanu przeciwko temu państwu do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w celu stwierdzenia naruszenia przez władze tego państwa podstawowych wolności stanowi wyraz »poglądów politycznych« tego obywatela, istotne jest zbadanie w ramach oceny powodów prześladowania podniesionych w złożonym przez niego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, czy istnieją uzasadnione powody do obaw, że wniesienie przez niego skargi jest postrzegane przez wspomniane władze jako akt stanowiący działalność opozycyjną, wobec którego mogłyby one rozważyć zastosowanie represji. W przypadku gdy istnieją uzasadnione powody do obaw, że tak właśnie jest, należy uznać, iż wnioskodawca ponosi poważne i rzeczywiste zagrożenie prześladowaniem z powodu wyrażanych przez siebie opinii dotyczących polityki i metod w jego kraju pochodzenia. Jak wynika z samego brzmienia art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2011/95, pojęcie »opinii politycznej« zawarte w tym przepisie obejmuje taką sytuację.

Natomiast grupa osób, do której może należeć w stosownym przypadku osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, w przypadku gdy wnosi skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, nie może co do zasady zostać zakwalifikowana jako »szczególna grupa społeczna« w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95. Aby bowiem można było stwierdzić istnienie »grupy społecznej« w rozumieniu tego przepisu, muszą zostać spełnione kumulatywnie dwie przesłanki. Z jednej strony członkowie takiej grupy muszą mieć »wspólne cechy wrodzone« lub »wspólne pochodzenie, których nie można zmienić«, albo wspólne cechy lub wierzenia »tak ważne dla tożsamości lub świadomości, że nie można zmuszać danej osoby do

⁽⁸⁴⁾ TSUE, *Streszczenie – wyrok Trybunału (druga izba), sprawa C-652/16 – Ahmedbekova*, 4 października 2018 r. Odniesienie do pełnego wyroku w przypisie 12.

odstąpienia od nich». Z drugiej zaś strony grupa ta musi posiadać odrębną tożsamość w danym państwie trzecim z tego względu, że jest postrzegana jako »odrębna« od reszty społeczeństwa (wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., X i in., C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720, pkt 45).

(zob. pkt 85–90; pkt 5 sentencji)».

TSUE, *Streszczenie wyroku – WS, 2024* ⁽⁸⁵⁾

„Rozpatrując wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, Trybunał, orzekający w składzie wielkiej izby, przedstawił wyjaśnienia dotyczące powodu prześladowania mogącego prowadzić do przyznania statusu uchodźcy, jakim jest »przynależność do szczególnej grupy społecznej« ⁽⁸⁶⁾, gdy osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej jest kobietą, która twierdzi, że obawia się, iż w przypadku powrotu do państwa jej pochodzenia grozi jej zabicie lub stosowanie wobec niej aktów przemocy przez członka jej rodziny lub jej wspólnoty ze względu na domniemane naruszenie norm kulturowych, religijnych lub tradycyjnych.

WS jest obywatelką turecką pochodzenia kurdyjskiego. Przybyła ona legalnie do Bułgarii w czerwcu 2018 r. i następnie dołączyła do członka swojej rodziny w Niemczech, gdzie złożyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej. Na wniosek organów niemieckich WS została przejęta przez organy bułgarskie w celu rozpatrzenia jej wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, na podstawie decyzji przyjętej w lutym 2019 r. przez krajową agencję ds. uchodźców ⁽⁸⁷⁾ (zwaną dalej »DAB«).

Podczas przesłuchań w październiku 2019 r. WS oświadczyła, że zmuszono ją do zawarcia małżeństwa, gdy była w wieku 16 lat, a także była ofiarą przemocy domowej. We wrześniu 2016 r. WS uciekła z miejsca zamieszkania małżonków. W 2017 r. zawarła ona małżeństwo religijne, a w maju 2018 r. urodziła syna pochodzącego z tego małżeństwa. Po wyjeździe z Turcji we wrześniu 2018 r. formalnie rozwiodła się ze swoim pierwszym małżonkiem, pomimo zastrzeżeń ze strony tego małżonka. Z tych powodów oświadcza ona, że obawia się, iż jej rodzina mogłaby ją zabić, gdyby powróciła do Turcji.

Decyzją wydaną w maju 2020 r. prezes DAB oddalił złożony przez WS wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, uznając, po pierwsze, że nie zostały spełnione przesłanki wymagane do przyznania statusu uchodźcy. Powody, na które powołuje się WS, w szczególności akty przemocy domowej lub skierowana do niej groźba śmierci, nie są bowiem istotne, ponieważ nie mogą być powiązane z żadnym z powodów prześladowania, o których mowa w ustawie o azylu i uchodźcach, w której transponowano dyrektywę 2011/95 do prawa bułgarskiego. Co więcej, zdaniem prezesa DAB WS nie oświadczyła, że

⁽⁸⁵⁾ TSUE, *Streszczenie – wyrok Trybunału (wielka izba), sprawa C-621/21 – WS*, 16 stycznia 2024 r. Odniesienie do pełnego wyroku w przypisie 14.

⁽⁸⁶⁾ Zgodnie z art. 2 lit. d) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. L 337 z 20.12.2011).

⁽⁸⁷⁾ Darzhavna agentsia za bezhantsite (Krajowa Agencja ds. Uchodźców, Bułgaria).

jest prześladowana ze względu na swoją płeć.

Po drugie, WS odmówiono przyznania statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej. Stwierdzono, że WS nie spełnia wymaganych w tym celu przesłanek, ponieważ w pierwszej kolejności ani organy urzędowe, ani niektóre podmioty niepubliczne nie podjęły w stosunku do niej działań, których państwo nie jest w stanie kontrolować. W drugiej kolejności WS nie poinformowała policji o skierowanej przeciwko niej agresji przestępczej, nie złożyła zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, a także legalnie wyjechała z Turcji.

Skarga wniesiona przez WS na tę decyzję została oddalona.

W kwietniu 2021 r., w oparciu o nowe dowody, WS złożyła kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, powołując się na uzasadnione obawy przed prześladowaniem ze względu na przynależność do szczególnej grupy społecznej, mianowicie kobiet będących ofiarami przemocy domowej i kobiet, które mogą stać się ofiarami zbrodni honorowych, popełnianych przez podmioty niepubliczne, przed którymi państwo tureckie nie może jej ochronić. Sprzeciwiając się odesłaniu jej do Turcji, twierdzi ona, że obawia się, iż stanie się ofiarą zbrodni honorowej lub ponownie zostanie zmuszona do zawarcia małżeństwa.

W maju 2021 r. DAB odmówił wznowienia postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej, uznając w szczególności, że WS nie przedstawiła żadnej nowej istotnej informacji dotyczącej jej sytuacji osobistej lub państwa pochodzenia.

Sąd odsyłający, do którego wniesiono skargę na tę decyzję, postanowił zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię dyrektywy 2011/95, wzywając go do sprecyzowania materialnych przesłanek udzielenia ochrony międzynarodowej oraz rodzaju ochrony międzynarodowej, jakiej należy w takich okolicznościach udzielić.

Ocena Trybunału

Po pierwsze, Trybunał zbadał, czy na podstawie dyrektywy 2011/95, w zależności od warunków panujących w państwie pochodzenia, kobiety z tego państwa można uznać, w całości, za należące do »szczególnej grupy społecznej« – jako »powód prześladowania« mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – czy też dane kobiety, aby mogły zostać uznane za należące do takiej grupy, powinny posiadać wspólną dodatkową cechę.

W tym względzie podkreślił on przede wszystkim, że w konwencji stambulskiej ⁽⁸⁸⁾ ustanowiono obowiązki wchodzące w zakres stosowania art. 78 ust. 2 TFUE, który upoważnia prawodawcę Unii do przyjmowania środków dotyczących wspólnego europejskiego systemu azylowego, takich jak dyrektywa 2011/95. W związku z tym konwencja ta, w zakresie, w jakim ma ona związek z azylem i zasadą non-refoulement, należy do traktatów, w świetle których należy interpretować wspomnianą dyrektywę ⁽⁸⁹⁾ – pomimo że niektóre państwa członkowskie, w tym Republika Bułgarii, jej nie ratyfikowały.

⁽⁸⁸⁾ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule w dniu 11 maja 2011 r., podpisana przez Unię Europejską w dniu 13 czerwca 2017 r., zatwierdzona w jej imieniu decyzją Rady (UE) 2023/1076 z dnia 1 czerwca 2023 r. (Dz.U. L 143I z 2.6.2023) (zwana dalej „konwencją stambulską”). Konwencja ta jest wiążąca dla Unii Europejskiej od 1 października 2023 r.

⁽⁸⁹⁾ Na podstawie art. 78 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

Następnie Trybunał przypomniał, że z art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95 wynika, iż grupę uznaje się za »szczególną grupę społeczną«, jeżeli spełnione są dwie kumulatywne przesłanki. Po pierwsze, członkowie danej grupy muszą dzielić co najmniej jedną z trzech wymienionych w tym przepisie cech identyfikujących⁽⁹⁰⁾. Po drugie, grupa ta powinna posiadać »odrębną tożsamość« w państwie pochodzenia.

Co się tyczy pierwszej przesłanki związanej z identyfikacją »szczególnej grupy społecznej«, Trybunał zauważył, że fakt bycia płci żeńskiej stanowi cechę wrodzoną i w konsekwencji wystarcza do spełnienia tej przesłanki. Nie wyklucza to tego, że kobiety posiadające wspólną dodatkową cechę, taką jak na przykład wspólną nieusuwalną przeszłość⁽⁹¹⁾, mogą również należeć do takiej kategorii w rozumieniu tego przepisu.

Co się tyczy drugiej przesłanki identyfikacji »szczególnej grupy społecznej«, Trybunał stwierdził, że kobiety – niezależnie od tego, czy posiadają wspólną dodatkową cechę – mogą być postrzegane w różny sposób przez otaczające je społeczeństwo i mogą być uznane za posiadające odrębną tożsamość w tym społeczeństwie, w szczególności ze względu na normy społeczne, moralne lub prawne obowiązujące w ich państwie pochodzenia.

Wreszcie Trybunał wskazał, że przynależność do »szczególnej grupy społecznej« należy stwierdzić niezależnie od aktów prześladowania⁽⁹²⁾, których ofiarami mogą być członkowie tej grupy w państwie pochodzenia. Niemniej dyskryminacja lub prześladowanie osób posiadających wspólną cechę może stanowić istotny czynnik, gdy – w celu weryfikacji, czy spełniona jest druga przesłanka identyfikacji danej grupy społecznej – należy ocenić, czy dana grupa wydaje się być odrębna w świetle norm społecznych, moralnych lub prawnych danego państwa pochodzenia.

W związku z tym, po pierwsze, kobiety, jako ogół, mogą być uznane za należące do »szczególnej grupy społecznej« w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95, jeżeli zostanie wykazane, że w zależności od warunków panujących w ich państwie pochodzenia są one ze względu na ich płeć narażone na przemoc fizyczną lub psychiczną, w tym na przemoc seksualną i przemoc domową. Po drugie, bardziej ograniczone grupy kobiet posiadające wspólną dodatkową cechę⁽⁹³⁾, mogą być uznane za należące do grupy społecznej z odrębną tożsamością w ich państwie pochodzenia, jeżeli ze względu na tę cechę kobiety te są stygmatyzowane i narażone ze strony otaczającego je społeczeństwa na potępienie prowadzące do ich wykluczenia społecznego lub aktów przemocy.

Po drugie, Trybunał zbadał, czy w przypadku gdy wnioskodawca podnosi, iż obawia się

⁽⁹⁰⁾ A mianowicie wspólną nieusuwalną »cechę wrodzoną« lub »przeszłość«, czy też »charakteryzować się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go».

⁽⁹¹⁾ Trybunał zauważył w szczególności, że okoliczność, iż kobiety uchylały się od zawarcia przymusowego małżeństwa lub opuściły miejsce zamieszkania małżonków, może w szczególności zostać uznana za wspólną nieusuwalną przeszłość w rozumieniu tego przepisu.

⁽⁹²⁾ W rozumieniu art. 9 dyrektywy 2011/95.

⁽⁹³⁾ Tytułem przykładu takiej wspólnej dodatkowej cechy Trybunał przywołuje sytuację kobiet, które odmawiają zawarcia przymusowego małżeństwa, gdy taką praktykę można uznać za normę społeczną w ich społeczeństwie, lub sytuację kobiet, które naruszają taką normę poprzez zakończenie tego małżeństwa.

prześladowania w swoim państwie pochodzenia przez podmioty niepubliczne, dyrektywa 2011/95 wymaga ustalenia związku między aktami prześladowania a co najmniej jednym z powodów prześladowania wymienionych w art. 10 ust. 1 dyrektywy 2011/95. Wskazał on, że zgodnie z art. 9 ust. 3 tej dyrektywy w związku z innymi przepisami ⁽⁹⁴⁾ przyznanie statusu uchodźcy wymaga ustalenia związku między z jednej strony wspomnianymi powodami prześladowania a z drugiej strony albo aktami prześladowania ⁽⁹⁵⁾, albo brakiem ochrony ze strony »podmiotów udzielających ochrony« ⁽⁹⁶⁾ przed aktami prześladowania popełnionymi przez »podmioty niepubliczne«. Tak więc w przypadku aktu prześladowania popełnionego przez podmiot niepubliczny przesłanka ustanowiona we wspomnianym art. 9 ust. 3 ⁽⁹⁷⁾ jest spełniona, jeżeli akt ten opiera się na jednym z powodów prześladowania wymienionych w art. 10 ust. 1 tej dyrektywy, nawet jeśli brak ochrony nie opiera się na tych powodach. Przesłankę tę należy również uznać za spełnioną, gdy brak ochrony opiera się na jednym z powodów prześladowania wymienionych w tym ostatnim przepisie, nawet jeśli akt prześladowania popełniony przez podmiot niepubliczny nie opiera się na tych powodach. W konsekwencji, jeżeli wnioskodawca twierdzi, że obawia się prześladowania w swoim państwie pochodzenia przez podmioty niepubliczne, nie jest konieczne ustalenie związku między jednym z powodów prześladowania wymienionych w art. 10 ust. 1 dyrektywy 2011/95 a aktami prześladowania, jeżeli taki związek może zostać wykazany między jednym z tych powodów prześladowania a brakiem ochrony ze strony podmiotów udzielających ochrony przed tymi aktami ⁽⁹⁸⁾.

Po trzecie, Trybunał orzekł, że pojęcie poważnej krzywdy ⁽⁹⁹⁾, która może prowadzić do przyznania statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej ⁽¹⁰⁰⁾, obejmuje rzeczywiste zagrożenie dla wnioskodawcy, że zostanie on zabity lub będzie ofiarą aktów przemocy ze strony członka jego rodziny lub wspólnoty ze względu na domniemane naruszenie norm kulturowych, religijnych lub tradycyjnych. Aby dojść do tego wniosku, wskazał on, że w art. 15 lit. a) i b) dyrektywy 2011/95 ⁽¹⁰¹⁾ zakwalifikowano jako »poważną krzywdę« »karę śmierci lub egzekucję« oraz »tortury lub niehumanitarne lub poniżające traktowanie lub karanie wnioskodawcy w kraju jego pochodzenia«. Biorąc pod uwagę cel art. 15 lit. a) dyrektywy 2011/95, jakim jest zapewnienie ochrony osobom, których prawo do życia byłoby zagrożone w przypadku powrotu do ich państwa pochodzenia, zawartego w nim terminu »egzekucja« nie można interpretować w ten sposób, że wyklucza on ataki na życie jedynie z tego powodu, że są one popełniane przez podmioty niepubliczne. Tak więc gdy kobieta jest narażona na rzeczywiste ryzyko zabicia jej lub popełnienia wobec niej aktów przemocy przez członka jej rodziny lub wspólnoty ze względu na domniemane naruszenie norm kulturowych, religijnych lub tradycyjnych, taką poważną krzywdę należy zakwalifikować jako »egzekucję« w rozumieniu tego przepisu.

⁽⁹⁴⁾ W niniejszej sprawie, w związku z art. 6 lit. c) i art. 7 ust. 1, w świetle motywu 29 dyrektywy 2011/95.

⁽⁹⁵⁾ W rozumieniu art. 9 ust. 1 i 2 dyrektywy 2011/95.

⁽⁹⁶⁾ Te »podmioty udzielające ochrony« zdefiniowano w art. 7 dyrektywy 2011/95.

⁽⁹⁷⁾ Przesłankę tę przewidziano w art. 9 ust. 3 dyrektywy 2011/95.

⁽⁹⁸⁾ W rozumieniu art. 7 ust. 1 tej dyrektywy.

⁽⁹⁹⁾ Przewidziane w art. 15 lit. a) i b) dyrektywy 2011/95.

⁽¹⁰⁰⁾ W rozumieniu art. 2 lit. g) dyrektywy 2011/95.

⁽¹⁰¹⁾ Rozpatrywanym w świetle motywu 34 dyrektywy 2011/95.

TSUE, *Streszczenie wyroku – K i L*, 2024 ⁽¹⁰²⁾

„Rozpatrując wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch (sąd rejonowy w Hadze, z siedzibą w 's-Hertogenbosch, Niderlandy), Trybunał, orzekający w składzie wielkiej izby, wypowiedział się w przedmiocie kwestii, czy małoletnie obywatelki państwa trzeciego identyfikujące się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn w wyniku ich pobytu w państwie członkowskim, mogą zostać uznane za należące do „szczególnej grupy społecznej” – co stanowi „powód prześladowania” mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy ⁽¹⁰³⁾.

K i L są dwiema siostrami, posiadającymi obywatelstwo irackie, urodzonymi odpowiednio w 2003 i 2005 r. Przybyły one do Niderlandów w 2015 r. i od tego czasu przebywają tam nieprzerwanie. Ich wnioski o udzielenie azylu, złożone w listopadzie 2015 r., zostały oddalone w lutym 2017 r. W kwietniu 2019 r. złożyły one kolejne wnioski ⁽¹⁰⁴⁾, które zostały oddalone jako oczywiście bezzasadne w grudniu 2020 r. W celu zakwestionowania tych decyzji odmownych K i L podnoszą przed sądem odsyłającym, że w konsekwencji ich długotrwałego pobytu w Niderlandach uległy „zwesternizowaniu”. Obawiają się, że w przypadku powrotu do Iraku będą prześladowane z powodu tożsamości, którą ukształtowały w Niderlandach, naznaczonej przyswojeniem norm, wartości i zachowań odmiennych od tych obowiązujących w ich kraju pochodzenia, które stały się na tyle istotne z punktu widzenia ich tożsamości i ich sumienia, że nie mogą się ich wyrzec. Utrzymują one zatem, iż przynależą do „szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95.

W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się, po pierwsze, nad kwestią interpretacji pojęcia »przynależności do szczególnej grupy społecznej«, a po drugie, nad sposobem uwzględnienia najlepszego interesu dziecka, zagwarantowanego w art. 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, w ramach procedury rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Ocena Trybunału

W pierwszej kolejności Trybunał wskazał, że daną grupę uznaje się za »szczególną grupę

⁽¹⁰²⁾ TSUE, [Streszczenie – wyrok Trybunału \(wielka izba\), sprawa C-646/21 – K i L](#), 11 czerwca 2024 r. Odniesienie do pełnego wyroku w przypisie 16.

⁽¹⁰³⁾ Zgodnie z art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. L 337 z 20.12.2011), na potrzeby oceny powodów prześladowania, grupę uznaje się za „określoną grupę społeczną”, jeśli w szczególności członkowie takiej grupy mają jakąś wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość lub charakteryzują się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go, oraz grupa ta posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako inna.

⁽¹⁰⁴⁾ Zgodnie z art. 2 lit. q) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. L 180 z 29.6.2013), „kolejny wniosek” oznacza następny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, z którym występuje się po tym, jak ostateczna decyzja w odniesieniu do poprzedniego wniosku została podjęta.

społeczną», jeżeli spełnione są łącznie dwie przesłanki. Z jednej strony osoby mogące przynależać do tej grupy muszą mieć co najmniej jedną z trzech cech identyfikujących, a mianowicie wspólną »cechę wrodzoną« lub »wspólną nieusuwalną przeszłość«, a także »charakteryz[ować] się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go«. Z drugiej strony grupa ta musi posiadać swoją »odrębną tożsamość« w kraju pochodzenia, »ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako inna«.

Co się tyczy pierwszej z tych przesłanek, rzeczywiste identyfikowanie się danej kobiety z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, w zakresie, w jakim zakłada ono wolę korzystania z tej równości w jej życiu codziennym, oznacza możliwość swobodnego dokonywania własnych wyborów życiowych, w szczególności w odniesieniu do swojej edukacji i kariery zawodowej, zakresu i charakteru swoich działań w sferze publicznej, możliwości osiągnięcia niezależności ekonomicznej poprzez pracę poza domem, życia samotnie lub w rodzinie oraz wyboru partnera, które to wybory mają fundamentalne znaczenie dla określenia jej tożsamości. W tych okolicznościach rzeczywiste identyfikowanie się obywatelki państwa trzeciego z tą podstawową wartością można uznać za »[rys] lub [przekonanie], na tyle [istotne] z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go«.

W odniesieniu do drugiej przesłanki dotyczącej »odrębnej tożsamości« grupy w państwie pochodzenia, kobiety mogą być postrzegane w odmienny sposób przez otaczające je społeczeństwo i można uznać ich odrębną tożsamość w tym społeczeństwie, w szczególności ze względu na obowiązujące w ich państwie pochodzenia normy społeczne, moralne lub prawne. Spełniają również ten warunek kobiety posiadające wspólną dodatkową cechę, taką jak rzeczywiste identyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, jeżeli owe normy obowiązujące w ich kraju pochodzenia skutkują tym, że kobiety te, ze względu na tę cechę, są również postrzegane jako odmienne przez otaczające je społeczeństwo.

Wynika z tego, że kobiety, w tym kobiety małoletnie, których wspólną cechą jest rzeczywiste zidentyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, które nastąpiło podczas ich pobytu w państwie członkowskim, mogą, w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia, zostać uznane za należące do »szczególnej grupy społecznej« – co stanowi »powód prześladowania« mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy.

W tym względzie Trybunał podkreślił, że rzeczywiste zidentyfikowanie się obywatelki państwa trzeciego z tą podstawową wartością, które nastąpiło podczas jej pobytu w państwie członkowskim, nie może zostać uznane za okoliczność wywołaną celowo przez samą tę obywatelkę po opuszczeniu kraju pochodzenia ⁽¹⁰⁵⁾ ani za działalność służącą wyłącznie lub głównie stworzeniu warunków koniecznych do ubiegania się o ochronę międzynarodową ⁽¹⁰⁶⁾. Wystarczy bowiem stwierdzić, że w przypadku gdy takie identyfikowanie się zostanie wykazane w sposób wymagany prawem, nie może

⁽¹⁰⁵⁾ Zobacz art. 5 ust. 3 dyrektywy 2011/95.

⁽¹⁰⁶⁾ Zobacz art. 4 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2011/95.

ono w żaden sposób zostać zrównane z działaniami stanowiącymi nadużycie i instrumentalizację mającej zastosowanie procedury, które przepisy art. 5 ust. 3 dyrektywy 2011/95 mają zwalzczać.

W drugiej kolejności Trybunał stwierdził, że w przypadku gdy osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej jest małoletnia, właściwy organ krajowy, po przeprowadzeniu zindywidualizowanej oceny, musi koniecznie wziąć pod uwagę najlepszy interes tego małoletniego przy ocenie zasadności jego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

W tej kwestii Trybunał wyjaśnił, po pierwsze, że zgodnie z art. 51 ust. 1 Karty praw podstawowych państwa członkowskie powinny przestrzegać art. 24 ust. 2 Karty, gdy stosują prawo Unii, a zatem również wtedy, gdy rozpatrują »kolejny wniosek«. Po drugie, ponieważ art. 40 ust. 2 dyrektywy 2013/32 nie dokonuje żadnego rozróżnienia między pierwszym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej a »kolejnym wnioskiem«, jeśli chodzi o charakter elementów lub ustaleń mogących wykazać, że wnioskodawca kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95, ocena faktów i okoliczności na poparcie tych wniosków powinna w obydwu przypadkach zostać przeprowadzona zgodnie z art. 4 tejże dyrektywy.

Ponadto przy ocenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej opartego na powodzie prześladowania takim jak »przynależność do szczególnej grupy społecznej« można wziąć pod uwagę długotrwały pobyt w państwie członkowskim, zwłaszcza gdy zbiega się on z okresem, w którym małoletni wnioskodawca ukształtował swoją tożsamość«.

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

